

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

Dissert. II. Commendatio Tertia ab Utilitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

DISSERTATIO SECUNDA.
 DE
 PRÆSTANTIA ET USU
 NUMISMATUM
 ANTIQUORUM.

NEque tamen laus sua illi contemplationi ac decus abunde constaret, nisi ex ea non solum mirifica quædam oblectatio, sed UTILITAS etiam incredibilis emergeret. Hanc enim Philosophiæ legem tradit eleganter Themistius, nihil omnino solius oblectationis gratia perficere, sed ubique cum eo quod jucundum est, utile quoque admiscere. Neque Sapientis id solum, sed Artificum etiam proprium agnoscit Tullius, qui negat Phidiam, Polycletem, Zeuxidem suas artes ad voluptatem direxisse; & alibi etiam has ipsas reliquias veteris memoriæ, ad nudam earum notitiam transferre, vocat curiosorum. Eam vero Utilitatem, multiplex illa tot rerum, quas modo enumeravi, in Nummis Veterum supellex, & tot eximia consignatæ in iis vetustatis vestigia, vel metatente, arguere satis & prædicare videntur. Adeo quidem, ut hæc res nemini possit esse dubia, nisi qui eadem opera, omnem præcæ ætatis notitiam aut supervacua, aut à se alienam putet. Immo eo felicius hujus antiquæ supellectilis usum & præstantiam quisque intelligit, quo magis interioribus veterum studiis & varietate quadam litterarum instructus, ad Nummorum id genus tractationem accedit. Ita enim lucem præclaræ aut reconditæ Antiquitati, facem Historiæ

G

aut

aut Geographiæ veteri; integritatem mutilis vel corruptis Auctorum locis, non aliunde certius, aut luculentius peti fatebitur; denique eorum beneficio licere adhuc hodie,

Tecum Graia loqui, tecum Romana vetustas.

I.
IN GRAM-
MATICIS.

Ac primo quidem ipsa sese offert Litterarum Doctrina, quocunque tandem *Technices*, aut *Exegetices* nomine, Grammaticorum filiis nuncupetur. Seu enim genuinas litterarum apud veteres formas ac ætates; seu earum vim & adfectiones varias; seu ipsam vocum scripturam ac proprietatem consulamus, non aliunde nobis certius, quam in Nummis aut Marmoribus antiquis præsidium occurrit. Nec certe ratio hic aut eventus fallit. Subsidia quippe reliqua, dubiam semper transcriptorum Exemplarium fidem, hæc autem sola primigeniam Autographorum dignitatem præ se ferunt. Norunt præterea, qui scriptos veterum libros versant, quam corrupti sint non solum, sed recentiores plerique, pauci admodum supra octingentorum aut mille ad summum annorum vetustatem adfurgant. Pandectas Florentinas; Virgilium cum Medicæum, tum Vaticanum; Terentium Politiani iudicio omnium Codicum à se inspectorum antiquissimum; Versionem LXX Interpretum, & Glossaria aliquot Bibliothecæ Palatinæ, magna quidem cum vetustatis veneratione, Florentiæ, & hic in Urbe non semel inspeximus. At eosdem tamen infra Justiniani ævum (ut largiamur aliquot illi coætaneos, aut paullo forte vetustiores) longe certe infra Nummorum vetustatem, qui ferme hic deficiunt, exaratos, cuius obvium fit ac manifestum. Unde sola quædam hic superest ad primævam illam & incorruptam Nummorum ac Lapidum auctoritatem provocatio decretoria, Criticis & Grammaticis.

maticis majorum Gentium, haud semel feliciter usurpata.

In tradendis certe aut explicandis *Litterarum* apud veteres *formis*, unicum & singulare occurrit monumentorum id genus beneficium. Nec leve illud esse reputandum, & doctissimorum hujus ævi Virorum, quæ in hac palæstra se exercuit, industria, & res ipsa loquitur. Hinc enim & indubiæ linguarum origines, & primæ litterarum formationes, & varia ætatum discrimina, & innumeræ librariorum aut quadratariorum errores, aliaque recondita eruditæ vetustatis arcana feliciter eruuntur. Adeo ut quæ in hoc genere, ab eruditis aut præclare reperta, aut timide pronunciata, aut perperam etiam tradita, lucem continuo ex Nummis, aut emendationem mutuuntur. Ita Alphabeti veteris Græcorum cum Phœnicio collatio à magnis viris instituta, procedet securius, ut singularum litterarum apices & ductus originis suæ fidem faciant. Nec aliter jam olim Herodotus genuinas veterum Cadmæorum seu Phœnicum litteras colligit ex prisca-
Circa Formas litterarum Græcarum, & Latinarum.
Lib. 7.
Καδμῶν γράμματα ἐν τῷ πρώτῳ Ἀπόλλωνος ἔργῳ Ἰσμενίῳ ἐν Θήβαισι τῆσι Βοιωτῶν, ὅτι τρίτοι πῶς ἐγκέλευλα μὲν, τὰ πολλὰ ἑμοῖα εἶντα πῶσι Ἴωνες ἴσι.
Quare
 jam incautius loquutum patebit illustrem Salmasium in Notis ad Inscriptionem Herodis Attici, qui formas litterarum Græcarum semel à Ionibus receptas, perpetuo in eadem facie ad nostra usque tempora mansisse, nihilque in iis immutatum contendit. Atqui vel Græcorum Nummos consulenti, non una certe, sed diversa variarum litterarum facies, ac pro ætatum discrimine, multiplex eadem occurret; dum non solum ε pro E; sed ς pro Zήτα; Γ pro Π; c & ε pro ζήγμα; ω pro majusculo Ω, aliaque id genus frequenter sese offerunt. Ut

mittam quadrata □ pro Θῆτα, & □ Ομικρον, quæ mihi in Nummis necdum observata, in marmoribus aliquot Farnesianis & Magni Etruriæ Ducis, non semel inspe- ximus. Sic non unam literæ ξ, figuram diversam à vul- gari, cum in Nummis aliquot Græcorum haud semel notavimus, tum in præclaris aliquot Inscriptionibus Athleticis, nuper hic in Urbe repertis, Ξ Ξ Ξ. Sic Ξ pro ε videas in nummo Alexandri Severi apud Cl. Seguinum. ΑΥΤ. Μ. ΑΥΡ. ΕΕΥ. ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΕ. Antiquiores itaque Græcorum litteras à posterioribus non numero solum sed forma etiam haud semel discre- pantes, indubia insuper plurium adhuc testium fide liceret hic mihi comprobare. Αρχαίων certe γεγραμ- των seu *vetustarum litterarum* mentionem aliquoties re- perio apud gravissimos auctores, quibus inscripta anti- quissima aliquot Græcorum monumenta contestan- tur. Diodorus Siculus Aram tradit extare ad Sinum Lib. III. Areticum, cum inscriptione quadam antiquis & igno- tis quidem litteris exarata. Idem alibi refert Argonau- tas Regi Libyæ areum Tripodem donasse, inscriptum Lib. IV. quidem antiquis litteris, & ad sua usque tempora per- manentem apud Hesperitas. Nec aliter ejusdem au- ctoris coævus Halicarnassensis, docet L. Memmium Lib. I. An- adferentem, visum à se Tripodem sacratum in Jovis sig. templo, in quo inscriptum litteris antiquis Oraculum legebatur. Alio vero loco Columnam Græcis litteris Lib. IV. inscriptam commemorat idem Auctor, qua fœdus cum Latinis continebatur, Romæ adhuc suo tempore superstitem in templo Dianæ, & Græcis characteribus insignitam, quibus olim Græcia utebatur. Plutarchus De Socratis Genio. in Alcmenæ sepulchro inscriptionem existare dicit lit- teris vetustissimis ac ferme Ægyptiacis, quas vocat τὸν ἰππεύς seu formas illius Grammaticæ, quam Proteo re- gnante

gnante didicit Hercules: Dio vero Chrysoſtomus, vi-
ſum à ſe refert in templo Junonis Olympiæ raptum
Helenæ inſculptum, καὶ ἐπιγεγραμμένα ἐπιγεγραμμένων δὲ-
χαίσις γεγράμματα. Aceedat his Philoſtratus, qui Ere-
trienſium antiqua apud Medos ſepulchra, Græcis litte-
ris, ſed quales alibi non videntur, inſcripta diſerte com-
memorat, γεγράμματα τῶν Ἑλλήνων γέγραπται. καὶ οἱ παῖδες οἱ δὲ-
χαίσις φαίνονται δὲ ἄλλα ἔδεινται γεγράμματα. καὶ τὰ γεγράμματα Ἑλ-
λήνων μὴ ἀλλ' ἔπω τῶντα ἰδεῖν φασι. Cui loco rurfus lucem
fœneratur Herodotus, qui tradit alicubi Græcos
Eretrienſes (quos male Eretrios vocat Interpres Phi-
loſtrati) in Mediam ſub Dario Hydaspis filio tranſ-
portatos, ad ſua uſque tempora linguam conſervafſe
vernaculam, φυλάττοντες τὴν δὲ χαίλιον γλώτταν. Hæc ita-
que Eretrienſium colonia in illo tractu, longe poſte-
rior prima Ionici Alphabeti apud Græcos admiſſione.
Unde jam ex illis Auctorum Nummorumve testi-
moniis fatiſ liquet, cum ante, tum poſt receptas à Ionibus
Phœnicum litteras, non ſemel eorum formam apud
Græcos immutatam, nec in iſdem veſtigiiſ perpetuo
remanſiſſe. Neque prætereundum illud ꝛ pro Ζῆτα u-
ſurpatum, (quod ab illuſtri Scaligero in accurato ſuo
Diagrammate prætermiſſum) non legi ſolum in anti-
quiſſimis Marmoribus Arundellianis, ſed aliquoties in
priſcis nummiſ cum vocibus ꝛ ΑΦΑΡΙΣ ΚΥ ꝛ ΙΚΗ-
ΝΩΝ, quod male Ortelius pro Ζ uſurpatum eo loco
credidit, quaſi Χαγῆριſ aut Κυξικῆριſ legi in iſdem de-
beat. Pro Ζ enim illud, non pro Ζ ibi poſitum, cum
ratio illorum nominum fatiſ arguit, tum obvia in aliis
Nummiſ ꝛ figura pro Ζ, ut in vocibus, ꝛ ΗΝΟΝΟϞ,
item ꝛ ΟΖΙΜΟϞ, ſicut legitur cum alibi, tum in duo-
bus nummiſ Laodiceorum, quorum priorem videas in
Pinacotheca Regiſ Suedorum, poſteriore ſigna-
tum

tum in honorem Appii Proconsulis, quem non ita pridem vulgavit Cl. Seguinus. Alias non diffiteor ꝛ pro ꝛ occurrere in nummo recentiori cujusdam Alexandri, qualem inspexi etiam in Gaza Christianæ Augustæ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, & in altero Alexandri Severi apud eundem Seguinum. Nisi illud pro ꝛ ibidem sumas; ita enim vox eadem effertur in Nummo Apameensium Pontificis, percussio temporibus Philippi senioris, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Confusæ nempe duæ illæ litteræ ꝛ & ꝛ in ea voce, ob sonum haud multo diversum, quod sæpius contigisse in iisdem nummis paulo infra monebimus. Quod caute tamen accipiendum, ne quis cum doctissimo Seldeno, alterum Ζήτα solenne, multo recentius putet; quum frequens illius usus in antiquissimis Nummis, ΑΙΖΑΝΕΙΤΩΝ, ΖΕΦΥΡΙΩΝ, aliisque, passim occurrat. Falli præterea ex Nummis patebit eruditos, qui c altero Σίγμα vulgo vetustius statuunt; quod ex quodam Agathonis apud Athenæum loco, à Viris magnis Jos. Scaligero in Eusebianis, & Isaaco Vossio ad Melam, erudite jam observatum vidi. Nec id tam arcus Scythici argumento, quam indubia testium fide, mihi sit manifestum; qui in ampla illa Græcorum Nummorum copia, ꝛ passim in antiquioribus observo; alterum vero c rarius ante Domitiani tempora usurpatum, sequentium demum ætatum proprium & peculiare, ut vix postea prioris illius ꝛ vestigia eadem Nummorum supellex præbeat. Unde male vir doctissimus ad Ammianum c ab Agathone tanquam vetustum Græcorum σίγμα designari credidit, aut Scaligerum reprehendit arguentem Ciaconium, qui Stibadium simile dixerat arcui Scythico. Stibadium enim nihil aliud quidem quam illud Σίγμα sub c figura traditum, sed infra Agathonis ætatem vulgo usur-

go usurpatum, ut ad illud Poëta non respexerit illo apud Athenæum loco. Ut mirer etiam τὸν πρῶτον Salmafium, qui tam multa de antiquis Græcorum litteris haud uno in loco disputavit, alicubi in Solinianis adnotasse, *sigma Græcum antiquum formatum ut c Latinum*. Tom. I. pag. 338. Alias vero c illud pro Γάμμα nonnunquam vetustissimos olim Græcos usurpasse, liquere videtur ex antiquis Gelsenium in Sicilia Nummis, in quibus CEΔΑΣ In Sicilia Parutz. & TEAAΣ adhuc hodie legitur. Unde etiam aliquam inde lucem posset mutuari, quod c apud priscos Romanos G vicem ferius recepti implevisse cum Gellius aliique tradidere, tum Nummi inprimis fidem faciunt, in quibus inter alia legas OCULNIUS pro OGULNIUS, & in Nummo quodam Caii Cæsaris, G. CÆSAR GERMANICUS; Gaius nempe pro Caius. E vero aliud *sigma* adhuc recentius; quamvis non solum sub Philippo Imperatore, cujus Nummum adfert Scaliger, fuerit receptum, sed jam ante in aliquibus Antoninorum Numismatibus occurrat, immo etiam in nummo quodam Augusti (quem apud Cl. Seguinum vidisse memini) à Peparethis percusso, Lapsum vero hic patet eundem Scaligerum, qui s Latinorum, Græcorum etiam litteris insertum olim credidit, fide Nummi inscripti, AΔPIANOS SEMNOS KAI CAR. Atqui eadem ratione non illud s solum, sed R, V, aliaque Romanis propria, inter solennes Græcorum litteras referre potuisset, quæ frequenter in Græcorum Nummis sub Cæsaribus cufis occurrunt, ut ANTONINOS; ΛΙΘ; LEONBASILEUS ROMÆON; ΕΥΡΥΠΗΔΑΟΣ; ΑΥΓΥΚΤΟΣ; ΖΕΥΣ; CΜΥΡΝΑΤΟΣ; aliaque id genus plurima. Factum id vero, non quod illæ litteræ revera in Alphabetum Græcorum essent unquam admixtæ, (hoc enim omnes Num-

mi veteres constanter explodunt) sed ex frequenti utriusque linguæ commercio & commixtione, & maxime Romani sermonis simul ac imperii sub Cæsaribus amplitudine, Unde non litteræ solum, sed voces integræ Romanorum cum Græcis mixtæ nonnunquam & confusæ, idque frequenter in Coloniæ Nummis, ut in ΚΑΡΡΗΝΩΝ sub Trajano Decio; COL. AUR. ΚΑΡ. ΚΟΜΜ. Ρ.Ρ. in alio Iliensium, sub J. Cæsare ΒΙΕΝΕΩΚΟΡΩΝ, in altero Claudii ΚΑΙCΑΡ. ΕΤ. Η. CÆSARÆAE. Unde etiam explicanda Nummi scriptura apud Goltzium ΦΛΙΓΕΝΣΕ, quam male ad Philippopolim refert. Spectat vero ad *Philippos*, aut familiari Coloniæ more *Philippensē* oppidum Macedoniæ, cujus incolæ *Philippenses*, ad quos existant D. Pauli & B. Polycarpi Epistolæ, & apud quos deductam ab Augusto Coloniæ liquet ex residuis urbis illius nummis, inscriptis COL. AVG. IVL. PHILIPP. seu *Colonia Augusta Julia Philippi* vel *Philippensis*. Ita enim in rarissimo nummo Medicæo ejusdem tractus, signato temporibus Nervæ, COL. IVL. CASSANDRENS, hoc est *Colonia Julia Cassandrensis*, in aliis autem COLONIA AVGVSTA PATREN. seu *Patrensis*, & in nummo Antonini Pii perspicue apud illustrem Sevium, COL. CÆS. ANTIΟCHENSIS, unde illustratur Capitolinus, qui in vita ejusdem Pii *Antiochense oppidum* arfisse docet, à quo proinde instauratum, denuo hinc licet percipere. Ex priori autem nummo liquet *Cassandra* pro *Cassandria* apud Melam reponendum, secus quam existimabat vir doctissimus. En vero Coloniæ ejus *Philippensis* Nummum, sub Claudio percussum, depromptum è Museo Viri Amplissimi, Joachimi Camerarii nostri.

Alium

Tab. xxv
Græcia.

Alium ejusdem generis signatum ætate Vespasiani, habet Gaza Medicæa (quem male itidem eruditus illius custos ad Philippopolim referebat), & sub Augusto Goltzius. Unde utique D. Lucas luculenter illustratur, cui eadem urbs COLONIA vocatur in Actis, *ἐκείθεν εἰς* Cap. xvii
 ΦΙΛΙΠΠΟΥΣ, ἥ τις ἐστὶ πρώτη τῆ μετ' αὐτῶν τῆ Μακεδονίας πό- v. 12.
 λης, ΚΟΛΩΝΙΑ. Et illinc PHILIPPUS, que est PRIMA partis Macedonia civitas, COLONIA. Vulgo enim Metropolis eadem ac Colonia; sicut conjunctam videas passim utramque prærogativam in nummis Antiochiæ, Tyri, Sidonis, Damasci aliisque pluribus, quæ mox enumerabuntur, pleraque suæ gentis capita: calido nempe Romanorum consilio, quo unius urbis fide, reliqua Provinciæ oppida, in obsequio facilius retinerent. Linguam autem Matricis Romæ, ut alias norum, & quod hic veniebat spectandum, novi quidem inferebant Coloni, ita tamen ut simul veterem loci sermonem continuo non abolerent, sed modo uterque publico usu & commercio frequentaretur, modo etiam quædam utriusque permixtione in unum eundemque cum idiomate juxta & scriptura coalesceret. Ex quo equidem more, aliarum quoque gentium Coloniis pridem recepto, nata illi paulatim cum dialectorum varietas quædam & confusio, tum inprimis Romanarum vocum in linguis exoticis Græca, Phœnicia, Syriaca, Arabica, aliisque frequentia. Ejus autem rei documenta nullibi illustriora aut magis conspicua

H

spicua

spicua videas, quam in hac ipsa Nummorum penu, inspecta mihi non semel in præclaris Principum & illustrium Antiquariorum Cimeliarchiis, in qua occurrunt quamplures Romanorum Coloniae in Græciam, Epirum, Thraciam, Macedoniam, Pontum, Bithyniam, Palæstinam, Phœniciam, Syriam, Mesopotamiam, Arabiam, Africam Proconsularem, Mauretanium (ut jam Hispaniam, Galliam, Germaniam, Britanniam, aliasque mittam) dedueta. Signatae autem illae publica cujusque loci auctoritate, modo Romana Metropoleos lingua, ut COL. AEL. CAPIT. seu *Colonia Aelia Capitolina*, ac eodem modo cum adjuncto COLONIAE nomine, *Alexandria, Troas, Berytus, Bostrea, Cassandrea, Claudiopolis, Corinthus, Deultus, Heliopolis, Laodicea, Leptis, Oricos, Papia, Patra, Pella, Ptolemais, Sephyrus, Sinope, Stobi, Tyrus*, aliaque urbes Graeci licet & peregrini idiomatis. Modo autem Graeco seu vernaculo sermone notatae, ut ΕΜΙCΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑC. sive *Colonia Emesa*, & similiter *Edeffa, Nesibis, Rhosana, Thessalonica*, ac plures cum Graeca itidem ΚΟΛΩΝΙΑC. appellatione. Modo promiscue cum Vernacula, tum aliquando Romana lingua prolatae, ut COLONIA ANTIOCHEA VEL ANTIOCHENSIS, & aliquando ΚΟΛ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, & ad illius exemplum *Cæsarea, Carra, Damascus, Sidon* & aliae id genus modo antiquae, modo Romanae linguae usum in publicis illis retinentes monumentis. Præterea cum bilingui nonnunquam in eodem nummo inscriptione, quod argunt Cretensium aliquot nummi apud Cl. antiquarios Tristanum & Seguinum, ubi nempe una ejusdem nummi area Graecam, altera autem Latinam epigraphen continet; cujus generis etiam occurrunt antiqui aliquot Macedonum Nummi hinc ΜΑΚΕ, aut ΜΑ-

ΚΕΔΟΝΩΝ inscripti, illinc AESILLAS, proprio
 viri nomine. Denique aliquando in eadem Nummi
 area & inscriptione permixtis simul ex utraque lingua
 vocibus ac litteris, ut paulo ante in Nummis *Carreno-*
rum & Philippensium notabamus, & exemplum adhuc
 præbent *Damascus Colonia Metropolis*, seu ΚΟΛ. ΔΑΜΑ.
 ΜΕΤΡΟ. sicuti occurrit scripta in Nummo Trebo-
 miani, quem videas in Museo Reginae Christianæ. Po-
 stremum autem hunc morem, utramque linguam ac
 scripturam una permiscendi, nosse frequenter etiam
 obvium in lapidibus antiquis, ubi præter crebras Ro-
 manorum voces, periodi etiam integræ Græcis litteris
 expressæ non semel leguntur. Certe Latinorum ν pro
 Græcorum υ in recentioribus Græcorum num-
 mis passim receptum videas, signatis ætate Alexandri
 Severi, Philipporum & sequentium. Ita vel α inver-
 sum, Digamma à Claudio receptum in Romano al-
 phabeto, de quo Tacitus, Suetonius, & Quintilianus
 meminere, in Nummo ejusdem Claudii occurrit,
 quem hujus antiquariæ suppellectilis strenuus indagator
 Petrus Seguinus nuper illustravit. ϕ alias Latinorum
 loco ϕ Græcorum, ut quidem videtur, crebro obser-
 ves in nummis Faliscorum Magnæ Græciæ, qui Φ Α-
 ΑΕΙΩΝ passim inscribuntur, ut Φ pro ϕ in eo tractu
 vel indeliqueret usurpatum. Nisi potius Digammatis
 Æolici vestigia in eadem vocis hujus scriptura eru-
 amus, quam constanter adeo præferunt omnes nummi
 antiqui hujus Urbis, quorum adhuc luculenta copia
 suppetit. Faliscorum nempe conditor apud antiquos
 auctores Ovidium, Plinium aliosque, & à quo gens ac
 terra denominata, Græcus gente *Halesus*, ceu Ἁλιῶν,
 more autem veteri Græcorum Η, adspiratis vocibus
 præponendi Ηάλιῶν, juxta Æolas vero Digamma
 H 2 suum

In Gaza
 Christianæ,
 Palatina &
 Medicæ.

suum vocalibus cum lenibus tum asperis præmittentes
Falisci Θ . Hinc Romanis antiquitus *Halesii* & *Falesii*
 dicta illa gens, postea vero, *Falerii*, vel *Falisci*, ut utro-
 que illo nomine alias haud unius gentis eos nonnun-
 quam vocat Livius. Sciendum enim, cum H vulgo lo-
 cum F, tum S vicem R occupasse in veteri Romanorum
 scriptura, ut narrant veteres Grammatici; unde juxta
 Lib. III. Plinium, *Oppidum Formia Hormia ante dictum, & Valesii,*
 c. 5. *Vetusii*, aliique id genus olim dicti, qui *Valerii* & *Vetu-*
rii, postea nuncupati. Apposite autem in hanc rem
 Ad lib. VII. Servius qui ad illud Virgilio, *equosque Faliscos*, hæc no-
 Encid. tat, *Faliscos Halesus* (non *Haliscus*) *condidit. Hi autem*
immutato H in F Falisci dicti sunt; sicut Febris dicitur, que
ante Hebris dicebatur. Nam posteritas in multis nominibus
F pro H posuit. Plana itaque omnia è Livio, Plinio, Ser-
 vio, & prisca Græcorum ac Romanorum scripturæ ve-
 stigiis; unde factum ut non Romanis solum *Falerii* &
 postea *Falisci*, sed Græcis Romanarum rerum scripto-
 ribus, illorum more $\phi\alpha\lambda\iota\sigma\kappa\omicron\iota\varsigma$ vulgo sint appellati: si
 vero Festum consulamus, Faliscos non jam ab Haleso,
 sed à voce $\acute{\alpha}\lambda\eta\varsigma$ seu fale deducentem, eundem rursus in
 Græca vocis scriptura usum agnosces Digammatis Æo-
 licæ, vocali & quidem adspiratæ, consueto more, præ-
 positi. Neque vero illud prætereundum, non $\phi\alpha\lambda\iota-$
 $\sigma\kappa\omicron\iota\varsigma$, ut vulgo apud auctores, sed $F\Lambda\Delta E I O T \Sigma$ con-
 stanter vocari hanc gentem in nummis antiquis. At
 norunt in veteri Geographia vel leviter exercitati,
 haud inconsuetum unius Urbis aut Gentis nomen
 non uno modo prolatum videre, & quidem (quod
 huc inprimis facit) aliter ab incolis, aliter vero ab ex-
 teris unam eandemque gentem sæpenumero nuncu-
 patam. Illustre exemplum occurrit in urbe Gaza, quam
 Syris adhuc suo tempore non $\Gamma\acute{\alpha}\zeta\alpha\nu$, sed $A^{\nu}\zeta\alpha\nu$ vocari
 obser-

observat Stephanus, & cujus gentile foret *Γαζαῖος* & *Γαζῶδι*, apud indigenas vero *Γαζῆται*. Nummi tamen hujus loci (ne quid dissimulem) qualem certe citat Goltzius, præferunt *ΓΑΖΑΙΩΝ*; alii autem quos adnotasse memini in illustribus Cimeliarchiis, cum Templo & Urbis nomine *ΓΑΖΑ ΜΑΡΝΑ*. Unde, ut obiter hoc dicam, præclare illustrantur quæ de *MARNÆ* Jovis apud hos Gazæos cultu cum idem Stephanus in hac voce, aliique tradidere, tum inprimis D. Hieronymus, qui hanc Ædem alicubi cum celebri illo Serapio conjungit; *Serapium Alexandria, & MARNÆ Templum GAZÆ in Ecclesiis Domini surrexerunt*. Alias vero, de quo jam hic agitur, crebra legas apud Stephanum exempla prædictæ varietatis in formatione *Ἰθνικῶν*, (quam certe clarissime evincunt nummi antiqui) inde profectæ, quod gentilitia illa nomina modo peculiari loci & regionis typo, modo aliter apud extraneos, juxta artem nempe & exempla similium formationum efferrentur: alia nempe, ut sæpe innuit, *τύπων ἢ χωρῆς*, alia *ἢ τέχνης*. Nihil itaque insolitum, ut vides, *Falerios* aut *Faliscos*, Romanis aliisque dictos, qui *Φαλιεῖοι* indigenis, seu *ἢ τὸ Ἰθνικῶνον*, vocabantur, sicut antiqui gentis nummi extra dubium ponunt. Quod in his Faliscis minus adhuc mirum, qui illud apud Strabonem legit, hoc loco utique non prætereundum, *Ἰθνικῶν φαλισκῶν πόλιν ἰδιόγλωσσον*, *Faliscos urbem peculiari lingua utentem*. Et quod hic præterea notandum, eandem esse juxta quosdam, quæ hodie vocatur indigenis *Galese*; in qua voce, certe cum primi conditoris nomen, tum Æolici Digammatis in *Γᾶμμα* sæpe converti olim soliti, ut vere alicubi observat ἔπειτα Salmasius, clara licet vestigia deprehendere: Mirari vero potiori jure quispiam posset, cur Æolicum illud Di-

Augustæ
Christinæ
& Ill. P. Sc.
vii.

In Esaiam
lib. v. 11.

In voce
Γαλιεῖοι &
alibi.

Lib. v.

gamma ab iis retentum, quum Argivus perhibeatur eorum conditor Halesus, Dorica proinde lingua verisimiliter usus. Verum eximendo huic scrupulo vel una opinor sufficit Strabonis auctoritas, qui non solum illud Faliscorum τὸ ἰδιόγλωσσον observat, sed etiam ali-

Lib. VIII.

bi docet, non aliam esse Doricam dialectum, quam Æolicam antiquam, & non extra Isthmum solum, sed in Isthmo etiam positas gentes Æolicas fuisse. Ut mitam Pindarum, quod jam notavit ad eum locum magnus Casaubonus, Æolice se scribere profitentem, quem alias Dorico sermone usum constat. Et ad alia quidem properabam, quum occurrit rursus Æolici il-

Tabul.
XVII. Græc.
cix.

lius Digammatis vestigium in nummo ΦΑΣΤΙΩΝ, inscripto apud Goltzium; quod plane Græcicum negantem videas ejus interpretem Nonnium, si quidem littera F, sit prorsus illis ignota, unde pro ΦΑΣΤΙΩΝ, legendum putat ΕΣΤΑΙΩΝ. Agnoscis utique, mi OCTAVI, non cujusvis esse, veterum illorum monumentorum, quibus tot erudita priscae litteraturæ ac sapientiæ mysteria continentur, interpretationem pro dignitate suscipere, minus autem decere, ignorationem continuo in temeritatem vertere, obscura quævis aut incomperta ad lubitum mutandi aut refingendi. Quasi vero liceret eadem arte grassari in primæva illa & incorrupta priscae ætatis monumenta, Nummos nempe & lapides antiquos, (quod à Viris magnis factum aliquoties nollem) qua uti solet gens Criticorum, in libros editos aut descriptos olim à librariis codices, multis proinde erroribus obnoxios. Et quam caste adhuc, quam sobrie, quanta cum cautela id sibi indulgendum putant, non magistræ quidem aut è trivio Critici, sed ii demum qui nominis hujus præstantiam ac officium vere adsequuntur. Laudandus est quidem Nonnius

ab

ab egregia de hac antiquaria suppellectile bene merendi voluntate, nec vulgari diligentia, licet non eadem continue facultas fuerit, quidquid alii magnifice de illo sentiant, sicut alibi citra viri contumeliam luculenter demonstrabitur. Unde ut ad Goltzianum nummum revertamur, frustra in illo hanc vocem FAS TION expungere continuo voluit Nonnius, ob ignotum sibi usum illius Æolici Digammatis. Refertur nempe à Goltzio inter Bœotix urbes locus signati hujus nummi, haud dubie ob adscripta eadem Thebani Clypei & Canthari symbola, quæ in Thebarum aliorumque Bœotix locorum nummis vulgo conspiciuntur. Æolica autem lingua usos olim Bœotos, & Æolibus adscribendos, nisi ex Strabone aliisque constaret, vel unus Varro adhuc hodie argueret, cui *Æoles Bœotii* nuncu-
 pantur. Sed de his alibi opportunius. Equidem multa
 id genus alia in Romanorum litteris possent ex Num-
 mis erui, in quibus ex levi etiam litterarum discrimine
 A, E & V ac similibus, de ipsa ætate plurimarum Inscr-
 iptionum, & omni scripturæ veteris ratione, secure po-
 test pronuntiari. Ut jam mittam, V antiquam fuisse
 Romanorum litteram; & C apud Romanos veteres pro
 G obtinuisse, ut paulo ante monebamus, & Nummi ma-
 xime fidem faciunt, quod occupavit jam in suis Dialo-
 gis vir elegantis eruditionis Antonius Augustinus. Ita
 errare ex iisdem liquebit Pomponium, qui *D. de origine
 juris* tradit Appium Claudium, eumque non veterem
 illum sed recentiorem litteram R invenisse, quod cum
 eodem longe antiquior Romæ, Romuli item ac Remi
 appellatio, tum ætatum omnium Numismata ærea ac
 argentea omnino refellunt, ut jam monuit idem Au-
 gustinus.

Immo non Romanorum solum aut Græcorum litte-
 ræ,

Lib. III.

de L. L.

Circa litte-

ræ,

ras Phœni-
cum.

ra, sed antiquiores etiam *Phœnicia*, illarum archetypa, ex Nummis luculenter possunt illustrari. Tales utique occurrunt plurimi Punicis, aut Phœniciis litteris signati, tum in Africanis nummis Carthaginis, aliisque & Hispanicis præterea nonnullis; tum Panormi, Syracusarum, Dionysii; tum Tyri, Sidonis aliorumque; quos partim Ursini imagines, & Paruta ac Leonardi Agostini Sicilia, partim majori adhuc numero Principum & Antiquariorum Thesauri adservant, ita ut ex iis demum petendum videatur, quæ forma Phœnicarum aut Punicarum litterarum olim fuerit; an aliquod inter illas, Asiaticas nempe, & Africanas discrimen, an cum Samaritanorum litteris plane eadem, quod à Viris longe doctissimis extra controversiam poni video; an denique Græcorum litteræ, Phœniciis illis, vel Samaritanis plane similes, an vero longe diversæ, ut Cl. Salmasio placuisse memini. Quum enim vix alia quod sciam, aut vetustiora veteris scripturæ Phœnicæ supersint vestigia, nec Moschi Sidonii, aut Sanchoniatonis Phœnicia monumenta, aut libros Punicos Regis Hyempsalis liceat hodie consulere; non immerito horum Numismatum fide, tanquam præsentibus tabulis, de omni hac præclara & recondita materia transigi posse videtur. Ex quibus itaque haud indubie mihi liceat colligere, prisca Phœnicum litteras, ad Hebraicam magis, aut Chaldaicam, quam vocant formam, quam ad Samaritanicam deflectere; multum certe inter postremam hanc, & Phœniciam scripturam obverfari. Id utique manifestum varios utriusque characteris Nummos excutenti, quales certe plurimos arbitrari mihi non semel, & exscribere etiam licuit. Vel fidem faciet vetustus nummus Sidonis, Phœnicæ olim Metropoleos, cum Triremi solito Sidoniorum
sym-

symbolo, & Græca epigraphæ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗ-
 ΤΡΙΟΥ ΣΙΔΩΝΙΩΝ, ac præterea Phœniciis aut He- In Gaza
Medicæ.
 braicis litteris הֶבְרָא, qua voce Hebræis Clivus aut
 Arx notatur. Sic alijs occurrit Tyri nummus טַיִר, in-
 scriptus, quæ litteræ non sunt explicandæ ZUR, hoc
 est *Zurias*, ut vidi placere viris longe eruditissimis,
 sed *Ἰσῆρ* ipsum Tyri in sacra scriptura nomen. Hæc
 autem omnia mirum quantum à Samaritanorum lit-
 teris discrepent. Nec arguet forte aliquis, post usum
 Assyriaci characteris ab Esdræ temporibus, ut vulgo
 existimant, apud Hebræos receptum, similem quo-
 que prisearum litterarum mutationem vicinis Phœni-
 cibus potuisse quoque contingere. Præterquam enim,
 quod & diversa hic ratio utriusque gentis fuerit, nec
 minus id incurrit in doctissimorum virorum senten-
 tiam, qui ex hac ipsa Hebræici characteris mutatione,
 ab eo tempore immane aliquod discrimen inter Phœ-
 nicum & Hebræorum litteras, Augustini etiam ævo
 existisse credidere. Non diffiteor equidem Punicos
 Africæ, Siciliae, aut Hispaniæ etiam Nummos, à Phœ-
 niciis Tyri, & Sidonis numismatibus, aut Hebræorum
 etiam vel Chaldæorum primævis litteris, diversos
 characteres non semel præferre. Hanc differentiam vel
 mutationem, observasse jam olim animadverto, do-
 ctum Hispanum, qui patriæ suæ antiquitates erudite Bern. Al-
dret. Anti-
guil. de
Españ.
 concessit, & in eruendis Punicis ejusdem tractus litte-
 ris, non ignobilem operam posuit. Nec mirum utique,
 aut insolitum videri debet, decursu temporis, & loco-
 rum mutatione, Punicis litteris contigisse, ut earum fi-
 guræ apud barbaros interpolatæ, à prima origine non
 parum desciverint; ita tamen ut non incommode ex
 eadem possint illustrari. Id enim novimus, cum pas-
 sim apud gentes alias cultiores usuvenisse, tum Græcis
 I ipsi

Thom.
Reines. de
ling. Pun.

ipsis in patrio solo contigisse, ut supra demonstravi. Ignorasse vero observo, hanc in Nummis superstitem Phœnicii & Punici characteris supellectilem, Virum inter nostrates singulari doctrina ac eruditione, qui figuras litterarum Punicarum, & modum omnem scriptio- nis plane interiisse credidit, exceptis aliquot Carthaginensium Nummis. Sed majus ludibrium debent ii qui aut Tabulam Eugubiam apud Gruterum Punicis litteris exaratam, aut Punicas litteras ad lubitum effictas, vel è Græcis expressas nobis aliquoties obtrudere. Verum hæc obiter, & ad alia properantes, qui supremum talium arbitrium summo Bocharto ultro deferimus, qui ad Punica illustranda omni alio ingenii, eruditionis, & solertiae incredibilis, solo hoc Nummorum præsidio destitutus accessit. Ex quibus præterea adfertam sibi luculenter in præclaro opere Phœnicii sermonis cum Hebraico adfinitatem probasset ulterius, nec minorem curam impendisset primigeniis his & genuinis illius linguæ reliquiis illustrandis, quam sparsis, aut interpolatis apud Græcos, & Latinos auctores vocibus eruendis. Neque enim amovenda ab hoc loco Nummorum id genus verustorum, & optimæ quidem notæ auctoritas, cui in adferenda Samaritani characteris vetustate, primas & solas quasi partes vulgo solent tribuere.

Circa litte-
ras Hebræo-
rum, &
Samarita-
num.

Quum enim Phœnicii non solum, sed cum Hebraici, tum Samaritani etiam Nummi occurrant, ex iis controversia non levis de utriusque scripturæ antiquitate & prærogativa, inter harum litterarum principes agitari consuevit. Adeo quidem ut in eo, quod hinc pendet examine, de sacro & primævo veteris Fœderis caractere, pars utraque ad Nummos continuo soleat provocare. Horum certe fiducia Scaliger aliique prementes.

mentes eadem vestigia, Villalpandus, Capellus, Morinus, & Waltonus novissime in Apparatu Bibliorum Londinensium, hodiernæ Samaritanorum scripturæ patrocinantur; immo omnem hanc litem veterum Nummorum, quos exhibent, fide omnino confectam volunt. Memini equidem, quum ante tria lustra, puer etiamnum de illo argumento publice aliquid post principem harum litterarum Virum, Joannem Buxtorfium, cum aliqua doctorum venia commentarer, doctissimum Bochartum, ad quem miseram præcocem illum factum, vel solo Nummorum testimonio probari sibi impugnatam mihi Scaligeri & Capelli sententiam, blandis alias litteris significasse. Quum tamen altera sententia à me tum adserta, præter rationes & auctoritates alias, Nummorum etiam veterum patrocinium obtendat; quum Samaritanorum (quales certe plurimos ab eo tempore hic in Urbe, & Florentiæ inspexi alibi evulgandos) recentiores plerique videantur, aut dubiæ admodum vetustatis; & præterea antiqua Phœnicum in Nummis scriptura longius ab illis discedat, Hebræicæ haud ita dissimilis, iisdem adhuc, aut fortioribus etiam telis liceret forte prius iudicium propugnare; ac alterius sententiæ patronis gravissimi & vetustissimi scriptoris iudicium opponere, in quod nuper incidebam; *quemadmodum & Hierosolymis Babylonica expugnatione deletis, OMNE INSTRUMENTUM JUDAICÆ LITTERATURÆ per Esdram constat restauratum.* Sed hoc jam non agimus, aut hujus rei arbitrium magnis utrinque auctoribus subnixæ, volumus hic nobis vindicare. Illud saltem hinc abunde manifestum, quæ singularis sit Nummorum veterum auctoritas & prærogativa, quorum testimonio de litteris Mosi à Deo traditis, & primæva aut antiqua Ve-

Tertull.
lib. 1. de
cultu fe-
min.

teris Instrumenti ante Esdram scriptura, visum est eru-
ditis omne litis arbitrium deferre.

Circa scri-
bendi ratio-
nem.

Unum præterea nec ingratum, ut opinor, Phœniciaë
originis, non in litteris solum Græcorum, sed in scri-
bendi etiam ratione, monumentum, lubet hic ex Num-
mis accerere. Notum Phœnices, vel teste Herodoto,
juxta morem Hebræis, Syris, Arabibus, Ægyptiis, a-
liisque Orientalibus usitatum, dextra sinistram versus
litterarum ductus instituisse. Eandem quoque scriptu-
ræ rationem in antiquis Gotthorum faxis, annotavit
antiquitatis patriæ restaurator Olauus Wormius. Id
autem alias à Græcis omissum, ut motui naturali mi-
nus consentaneum, aut aliis de causis, quas nihil ad-
tinet hoc loco commemorare. Antiquissima tamen il-
lius Phœniciaï moris vestigia nonnulla obseruauit jam
eruditi, in ea Græcorum scriptura βυεροφηδόν dicta,
quæ ex parte eam referebat, & qua Solonis olim Leges,
& Inscriptio quædam Olympica apud Pausaniam, de-
scripta leguntur. Aliud præterea hujus rei exemplum
idem auctor mihi subministrat, qui antiquæ Agame-
mnonis Statuæ, nomen à dextra in lavam excurrenti-
bus litteris inscriptum fuisse alibi obseruat. Sed clario-
ra adhuc hodie, & genuina ejusdem æmulationis ar-
gumenta sese offerunt, in antiquissimis aliquot Græ-
corum Nummis, & Sicularum vel maxime, in qui-
bus ΣΑΛΕΤ pro Τέλας, ΝΟΛΑΡΜΙ pro Ιμεραίων,
ΝΩΙΑΤΞΕΤΞΕΣ pro Σεγείων, ΝΩΙΤΝΩΝΙΑΞΞ pro
Σελινοντίων, ΝΑΤΙΜΘΝΑΗ pro Πανορμίτιων, ΑΝΙΜΑΜΑΧ
pro Καμαρῖνα, & in nummo Insulæ Liparæ Cimeliar-
chii Palatini ΠΙΛ pro ΛΙΠ seu Λιπαρῶν, ac in num-
mis Magnæ Græciæ ΛΥΑΧ pro ΚΑΤΑ seu Καυλωνά-
των, ΑΨ seu Φαλείων, aliaque id genus Phœnicum more
sinistrorsum non semel scripta leguntur. Hoc autem
non

Litter.
Run. cap. v.
& xxv.

Eliac. 1.

non temere hic à me observari intelliget, qui præter Cadmæam litterarum Græcarum originem, Phœnices & colonos eorum Carthaginenses tot annos Siciliam inhabitasse, vel apud Thucydidem aut Diodorum legit, adeo ut nullibi plura illius linguæ aut gentis supersint vestigia. Quod ipsum de hac insula Vir doctissimus in reconditæ eruditionis opere, alicubi adfirmat, *Itaque Phœnicum ibi vestigia pene tam multa, quam in ipsa Phœnice.* Alicubi quoque nonnulla ejusdem scripturæ exempla sese offerunt, ut quodam in Nummo Ephesiorum ΝΩΙΘΕΦΕΩΙΜΕΤΡΑ ΑΓΓΕΛΙΣ ΕΦΕΣΙΩΝ, & quibusdam id genus; quod casu etiam nonnunquam aut incuria monetariorum potuisse contingere, haud difficulter largiar. Hinc saltem Nummos veterum tractantes, litterarum in iis apices & ductus diligenter excutere meminerint, ne quod aliquibus accidisse meminim, pro Græcis litteris averfis, peregrinas nobis & exoticas confidenter obtrudant. Quæ res etiam fefellit Virum de hac antiquitate optime alias meritum, Joannem Tristandum, qui in Nummo quodam Cæsareæ *Coloniæ* illam pro Flavia, Alphæam dictam festi-
In Præfat. Colon. Phœn.
Com. Hist. T. 11. pag. 168.
Lib. v. cap. 13.
ΑΑΦ

ΑΑΦ pro ΦΑΑ. Unde FLAVIÆ etiam nomen nobili huic urbi Phœniciaë adjunctum discimus, haud minus ac *Cæsarea Palestina*, & alteri ejusdem tractus, *Neapoli Samaria*, præterea *Samosatis*, *Chalcidi*, *Sinope*, *Dewelto*, *Eumenia*, *Critie*, quas singulas in præclaris earum Nummis adhuc superstitis ΦΑΑ. aut FLAVIÆ vel ΦΑΑΟΥΤΙΟΠΟΛΕΩΣ etiam nomen præferre (recepto scilicet *Coloniarum*, aut *instauratarum urbium more*) aliquoties observasse memini. Alias vero, haud absimili cum *Tristano errore*, plurimos in tractandis *Inscriptionibus Græcis* versatos novi, dum vel in *aversas* id genus, aut *inversas etiam litteras* incidunt; in quibus tradendis ad barbaras litteras parum opportune nonnulli confugerunt.

De præcis
litteris aut
Nummis
Hispanicis.

Quo loco etiam de *præcis Gothorum*, aut *Hispanorum litteris*, non inutilis, aut *in jucunda sese offert* disquisitione. Quum enim plurimi Nummi cum ærei, tum argentei rudioris alias operis, & ignotis ut plurimum litteris signati occurrant, & in *Hispania* vel maxime, hinc non una de iis occurrit *Antiquariorum sententia*. *Antonius Augustinus* præter *Punicos & Gothicos Hispaniaë Nummos*, aliquot ex iis veteri patriæ linguæ characterè exaratos credidit. *Olaus Wormius* diversam sententiam amplexus, eosdem à *Gothis* in *Hispania* signatos, & clara *litteraturæ Gothicæ* vel *Runicæ* argumenta præferre existimat. At rursus viri docti, qui non ita pridem in *illustrandis Nummis patriis* versati, *Antonii Augustini* prementes vestigia, omnes id genus peregrinis aut barbaris litteris *in sculptos*, præcis *Hispanicis* annumerant. Unde quum apud *Livium*, *argenti Osensis*, & *signati Osensis* ab *Osca antiqua Urbe Hispaniaë* denominati, mentionem non semel injectam reperissent, Nummos illos argenteos in *Hispania*

Dialog. vi.

Litter. Runic. cap. 10.

Vide Museo de las Medall. Españ.

nia obvios, in quibus passim equus cum jaculo decurrens cernitur, pro illo prisco *signato Osciensi* protulere. Rationes vero quibus nituntur, petitæ aut è numero, & multitudine Nummorum, qui in Hispania quotidie effodiuntur; aut è characteribus ignotis; aut è communi illo in iis Symbolo equitis decurrentis. Hæc autem, ut ingenue fatear, percussos quidem in Hispania Nummos id genus; sed non ab Osciensibus magis, quam à Gotthis Hispaniæ per tot annos incolis, suadere mihi & evincere videntur. Potior illa auctoritas aliquanto, meo iudicio, quam ex Osciæ Nummis sub Augusto & Tiberio signatis, & ex Hispanico familiæ Afraniæ apud Fulvium Ursinum numismate ostendunt, cum eadem capitis imberbis & decurrentis equitis in altera parte effigie, & ignotarum in iisdem litterarum figura. Quod ipsum firmare videntur, quæ de non una litterarum forma apud Hispanos veteres, prisca auctores tradidere; ex quorum numero Strabo, illos nec uno Lib. v. scribendi genere, nec una lingua usos jam olim adferuit. Si tamen meum qualecunque iudicium liceat hic obiter interponere, aliquot ex iis ad Punicos veteris Hispaniæ Nummos, plerosque autem rudiores ad Gothicos ejusdem tractus referre consultius existimarem. Neque enim soli Gaditani, aut vicini tractus Nummi, Punicis accensendi, ut statuunt Viri docti, quasi Pœnorum in Hispania imperium & lingua non ulterius sese dissuderit. Utriusque vero vestigia non in Batica Vil. Sam. Boch. de Colon. Phœn. l. 1. c. 3. 5. solum, sed Tarraconensi etiam Provincia observarunt eruditi, & vel una Carthago nova, Pœni Amilcaris in eadem opus, abunde ostentat. Gotthis vero adscribendos plerosque illos argenteos cum equite decurrente, aut geminis symbolis, potius quam antiquis Osciensibus, multa suadere mihi videntur. Talia nempe, diurna

turna

turna Gotthorum in Hispania sedes, quæ litteras eorum & linguam in eandem invexit, & eam Nummorum id genus copiam in eodem tractu subministrat, cum ad spectus in iis rudioris & recentioris operis, & cum Gotthicis aliis Nummis Galliæ aut Italiæ confensus, tum plurimarum litterarum cum Runicis aut Gothicis ad finitas. Neque obstare debet haud dissimilis figuræ, cum priscis aliquot Hispaniæ nummis contemplatio; quum pateat ad instar bigatorum & denariorum veterum, aliorumque id genus priorum temporum, aureos & argenteos Gotthorum nummos passim percussos. Talium certe ingentem quandam copiam, cum alibi, tum maxime in Cimelio Serenissimi Electoris Palatini versare mihi non semel licuit. Neque tamen hæc à me adferuntur, ut me morosum aut iniquum alterius sententiæ patronis præbeam.

Circa litterarum Adfectiones & Permutationes.

Litterarum etiam adfectiones varias in earum alternatione vel permutatione, nummi suppeditant, quæ ad scripturæ veteris rationem capiendam aut explicandam immane quantum conferunt. Nec enim hic, quod vulgo nonnulli existimant, casui continuo, aut errori adscribenda plurima, quæ in iis à recepto scribendi usu aliena sæpe videntur. Confusas enim nonnunquam, & permutatas varias litteras apud ipsos veteres licet observare, cum ex fontibus aliis, tum vel maxime ex scripturæ veteris vestigiis, aut recentioris additamentis, aut pronuntiatione litterarum similium inter se & ad finium. Primo quidem ex scripturæ veteris vestigiis, ut in variis Græcorum nummis frequens est pro H, ut ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, & vel maxime in antiquis nummis Atheniensium, in quibus vulgo videas initiales litteras ΑΘΕ, pro ΑΘΗ, seu ΑΘΗΝΑΙΩΝ, quod mirabatur Goltzii commentator Nonnius. At vel inde liquet,

liquet manifesto, quam vere jam olim à Platone sit ad-
 fertum, non ἦ sed εἶ, in veteri Atheniensium scriptura
 usurpatum; *εἶ γὰρ ἢ ἐχρῶμεθα, ἀλλὰ εἶ τὸ παλαιόν*: ne quis
 id in vetustis illis nummis fabрили errore putet contigif-
 se. Neque aliter in priscis Thebanorum nummis, Θ Ε-
 Β Η pro Θ Η Β Η, expressum itidem occurrit; & in
 nummo Phæsti urbis Cretæ, Θ Ε Σ Ε Τ Σ pro Θ Η Σ Ε Τ Σ. Goltz. Tab.
VII. Inf.
Græciæ.
 Sic insuper I pro Υ, in ΚΙΖΙΚΗΝΩΝ, Ο pro Ω, ut in
 ΙΜΕΡΑΙΟΝ, ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΟΝ, ΛΙΗΑΡΑΙΟΝ,
 ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ, ΜΟΤΙΑΙΟΝ, ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ,
 & passim in vetustissimis quibusque Sicularum Num-
 mis, quorum uberrima longe & elegantissima adhuc
 copia suppetit. More itidem veteri, ut iterum nota-
 vit Plato, qui *ώρες* priscis Atheniensibus *όρες* dictas in
 eodem libro observat, & quam scripturam etiam fre-
 quenter repræsentat vox ΗΡΟΣ, in nummis Antinoi,
 & in altero Pergamenorum, ΕΥΡΥΠΥΛΟΣ ΗΡΟΣ.
 Sic Diphthongi iterum juxta antiquæ consuetudinis
 vestigia sæpius ommissæ, ut I pro EI, O pro OY, sicut
 & nummi ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ, ΣΤΡΑΚΟΣΙΩΝ, aliique
 id genus docent, quorum gentilitia vulgo *Μαρωνιάτης*,
Στρακόςσι &c. Ratio autem petenda ex Athenæo & pri-
 scis Grammaticis, qui eandem scripturam Græcis olim
 usitatam tradunt, antequam sexdecim litteris, quibus
 constabat vetus Alphabetum à Cadmo inductum, octo
 à Ionibus adderentur. Optime itaque adnotavit Ma- Lib. 1.
Gramma.
 rius Victorinus, ante repertas Η & Ω Græcos diu lit-
 teras adhibuisse Ε & Ο, unde etiam factum, ut post
 easdem litteras in communi usu receptas, diu etiam &
 ab Atticis maxime in monumentis publicis antiquior
 scribendi ratio sit usurpata; quod recte agnovit alicu-
 bi Salmasius, & Nummorum id genus tractatio, cla-
 rissime jam ante oculos ponit. In eo tamen deceptus
 K vir

In Notis ad
Inscript.
Herod.
Att.

vir magnus, quod *εψιλόν* vetustis illis sexdecim litteris Cadmaeis inferat, quam litteram tamen à Palamede ex gruam volatu repertam & prioribus additam tradunt veteres, & ipse in superioribus etiam agnoverat. Sed de his alias, qui in illa disputatione de priscis Græcorum litteris ab eodem contra Scaligerum instituta, repugnantia id genus varia, & minus accurata eidem festinanti excidisse, pluribus hic possem evincere. Et ut de hoc argumento mereamur ulterius, sic H apud vetustiores Græcos, non litteræ, quod eruditus notum, sed adspirationis signum extitisse, adspiratis proinde vocalibus vulgo Romanorum more præpositum, probant etiamnum nummi antiquissimi Siciliae Urbis Himeræ, in quibus H illo officio fungitur, inscriptis utique HIMEPAION & HIMERA; quum alii rursus more scilicet postea recepto, IMERA & IMEPAION, præferant. Nec aliter in nummis Selinontiorum ejusdem Insulae, ΗΤΨΑΣ pro ΤΨΑΣ, in aliis itidem Nummis obvio, Fluvio nempe in eo tractu celebri, & speciosi pueri forma expresso: quod aliis Siculis familiare observat alicubi Ælianus. Eodem referenda scriptura in nummo ΗΙΣΜΕΝΙΩΝ apud Goltzium, quam ignoratione vetusti hujus moris frustra refingere voluit Nonnius, & ex qua liquet adspirandam hanc vocem *Ἰσμήνης* apud Auctores, Stephanum aliosque, quæ cum leni vulgo in iis occurrit. Ut certe vel inde, cum scripturæ illius veteris vestigia, tum luculentum nummorum id genus vetustatem adsequaris. Ita apud Romanos pari ratione κ pro c, c pro g, & ε pro Dipthongo æ, aliaque ejusdem generis in Cæsarum Nummis juxta & Saxis non semel leguntur, ex prisca utique scribendi apud eos consuetudine retenta.

Secundo orta nonnunquam illa litterarum permutatio

Vid. Num-
mos Paru-
tar.

Lib. 11.
Var. Hist.
c. 33.
Tab. Græ-
cæ XVII.

Vid. Quin-
tilian. lib. 1.
cap. 7.

ratio ex recentioris Scripturae additamentis, ut h vicissim pro E in Nummo ΗΛΕΙΩΝ; EI pro I in ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, ΤΟΠΕΙΡΟΥ, ΝΕΙΚΟΠΟΛΙΣ, & sexcentis id genus? Ω pro O in ΩΡΘΩΣΙΕΩΝ alibi ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ; Ζ pro Σ in ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ. Hoc enim postremum casu non contigisse, abunde licet ex Luciano colligere, apud quem in festivo litterarum Dialogo, σῆγμα queritur de illa vi sibi facta à Ζήτῃ in hac ipsa voce Σμυρνάϊων, δᾷ πᾶσαν, inquit, ἀφελομένη τῶν Σμύρναν. Unde etiam præter Nummos aliquot Medicæos ita inscriptos CΥΝΚΛΗΤΟΝ ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ, & in nummo Domitiæ ΟΜΟΝΟΙΑ ΖΜΥΡΝ. ΕΦΕ. & in altero præterea, quem in Museo Regio Parisiensi notabamus, cum Senatus & Liviæ effigie ac inscriptione CΕΒΑCΤΗ, CΥΝΚΛΗΤΟC ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΕΡΩΝΥΜΟC, eadem scriptura occurrit cum in una Inscriptione Græca apud Gruterum (quod in Indice prætermissum) aliisque quibusdam Latinis ΖΜΥΡΝÆΟΡΟΜ, tum in altera etiam Athletica Romæ P. 314. 7. nuper cum geminis aliis reperta. Eiusdem exempla memini etiam me vidisse in voce Sozimi, in quodam nummo Valeriani apud Illustrem Sevium, inscripto ΖΟCΙΜΟΥ. Ut præteream inspecta illustri Busbequio Amasiæ numismata, cum eadem scriptura Ζ, loco Σ σῆγμα. Sic Σ rursus pro Ζ sicut ΣΕΤΣ ΣΕΡΑΠΙΣ itidem legitur in Græco nummo Vespasiani, quem adfert eadem Gaza Medicæa, quod inter retenta antiquæ scripturæ vestigia haud minus venit referendum. Non aliter nempe ac illum Getarum quidem Deum, Pythagoræ vero famulum modo Ζάμουλξιν, modo Σάμουλξιν etiam scriptum videas in Codicibus antiquis. Iones nempe post additas superiores litteras prioribus sexdecim, & Alphabeto viginti quatuor litterarum in-

fertas, easdem postea tanquam proprias libenter quavis occasione admifere; unde præterea o in oy; τ in θ, & κ in x, sæpe ab illis aliisque conversa; ut ex prisca Nummorum & Lapidum monumentis non obscure licet etiam colligere. Postremum videas in nummo Sardoniorum inscripto ΝΕΩΧΟΡΩΝ apud Cl. Seguinum, & in altero Bizyenorum Gazæ Medicæ, ubi x a i pro κ a i pari ratione legitur. Unde nata illa confusio in scriptura urbis Calchedonis, quæ modo κ, modo x præfert in scriptis codicibus, constanter vero in antiquis nummis κ α λ χ η δ ω ν, ut hanc veram esse & genuinam nefas sit amplius dubitare, quam etiam præfert Codex antiquus Canonum Ecclesiæ universalis à Cl. Justello vulgatus: unde profectum observo errorem librariorum, qui varios codices & auctores antiquos obsedit & adhuc obsidet, ubi καρχηδονίων seu Carthaginiensium, pro καλχηδονίων seu Calchedoniensium, proclivi utique unius litteræ ρ & λ, permutatione facta non semel occurrit mentio. Alias vero pro z simplici, Dorum illud seu Æolum ζ δ videas in veteri nummo Troezeniorum apud Goltzium, inscripto non ζ ε τ ζ quidem, sed ζ α ε τ ζ β α ε τ θ ε ρ ι ο ζ. Tertio ex pronuntiatione litterarum inter se ad finem aut similia, ex quibus frequentem & promiscuam multarum litterarum commutationem, cum alibi, tum in Nummis maxime licet observare. Unde jam olim monuit Quintilianus; *quæri solet in scribendo præpositiones sonum quem junctæ efficiunt, an quem separatæ observare conveniat; alibi vero concludit, ego (nisi quod consuetudo obtinuerit) sic scribendum quoque judico* I quomodo s o n a t. Ex sono itaque promiscuo & cognatione variarum litterarum, nata crebro illa scripturæ varietas, quam non Codices solum antiqui, sed haud paullo

Tab. x.
Giacia.

Lib. 1. c. 7.

iisdem.

iisdem vetustiores Nummi aut Lapides satis superque arguunt. Ita id crebro accidit P & N, quæ eundem sonum ante K efficiunt, unde sæpius ANKYPA ΣΤΗΚΑΗΤΟΣ in Nummis efferuntur, quæ alias AΓKYPA vel ΣΤΓΚΑΗΤΟΣ scribi solent, sicut vicissim P pro N, ut in vetustissimis Epochis, ἐγκυβέλοις pro ἐν. Ita N in M finale, & K in P conversa in iisdem Marmoribus Arundellianis videre est, quomodo & alibi eandem Ancyram, loco Ἀγκύρας dictam aliquoties legas Ἀγκύραν, ut apud Nicephorum Bryennium non semel. Quo referri etiam possunt exempla superius adlata ex Nummis, ubi E pro H, O pro Ω, I pro EI, aut vicissim occurrunt. Sic B etiam & Π haud semel confusa, neque solum Macedonum Dialecto, qua βείγες dicebantur βείγες, sed & monente alibi eodem Stephano Byzantio, βρετανίδες Insulæ dictæ quoque βρετανίδες, & regio Lampfacena Ἀπυργίς prius, postea abusive Ἀβυργίς nuncupata. Unde lucem etiam posset mutuari Nummus ille à Cl. Gallæ Antiquario vulgatus, cum epigraphæ ΒΡΟΥΖΗΝΩΝ, quam ad Prysam Bithyniæ referebat, nisi omnino levi traiectione P & O, ΒΟΥΖΗΝΩΝ legendum ex Stephano existimarem, quod in margine libri continuo notaveram, antequam vidissem id Cl. quoque Cossartio observatum. Maritimi enim Prusenses, ad quos ex ejusdem symbolis videbatur spectare hic nummus, non Προυσῶν, sed Προυσιῶν dicti, ut in veteri nummo apud Goltzium, ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑССΑΝ; unde illustratur Memnon apud Photium, qui eandem urbem vocat Προυσιῶν τῶν Ἐπιγαλάκων, ad distinctionem nempe cognominis urbis ejusdem tractus, seu ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΥΠΙΩ, ut vocantur in præclaris itidem Nummis Prusenses ad fluvium Hipium, non ut vulgo apud Geographos, Hipium.

Lib. II.
cap. 7, & 8.Cod.
CCXXIV.
cap. 42.

pium, aut ut Scaliger adfert similem nummum in Eusebianis ΠΙΙΩ. Alia vero adhuc fuit urbs ejusdem Provinciae, non jam Πρωιάς sed Πρωία dicta ad montem nempe Olympum, cujus gentile Πρωιάδης (ut à Νικαία in eadem gente Νικαδής, vel ut constanter habent nummi Νικαιεύς) & ad quam rursus spectant aliquot nummi inscripti ΠΡΟΥCÆΩΝ. Quæ certe, ut obiter hoc dicam, haud exiguam lucem adferunt illustrationi harum urbium, quarum nomina & situm haud semel confundunt Geographi, & viri etiam doctissimi.

Ad has vero de quibus agimus hoc loco, similibus inter se litterarum frequentes in Nummis permutaciones, haud minus spectant crebra ejus rei exempla obvia in denariis ac nummis Romanorum. Hinc nempe v pro b, sicut ostendit DANUVIUS in Nummo pulcherrimo Trajani, v pro o, quas jam olim invicem permutatas tradidit Quintilianus, & neque id in Græcis solum, sed in Latinis etiam nominibus. Hinc illa scriptura adhuc obvia in nummis aliquot Coloniae LAUDICEON & LAODICEON; unde adferri potest vetus scriptura in Codice Justiniano, ubi pro *Laudicensorum*, Alciatus, aliique eum sequuti Juris interpretes *Laodiceorum* omnino legendum haecenus putaverunt, & ita rursus legenda in D. de censibus *Laudicea*; non ut scribitur *Laudicia*, vel in *Laodiceam* necessario commutanda. Sic *Laucoon* etiam & *Laumedon* vulgo legi in veteribus libris adnotavit jam ad Historiam Augustam illustris Salmasius. o vicissim pro v in Nummis J. Cæsaris; DIVOS JULIUS, in aliis ÆGYPTOS, & in denariis Gentium Romanarum VOLTEIA, VOLCANO, eadem ratione qua CONSOLES, HERCOLI aliquoties in faxis: x pro s, ut in nummo familiae Sestiae SEXTIUS, & lapidibus MILEX, TIGRIX:

Ut

Ut non mirum amplius, si illas litteras s & x, sæpe confuderit posterior librariorum natio, & *luxu* pro *lusu*, aliaque id genus non semel in optimis auctoribus obtruserit, quod notarunt jam eruditi, s post x, P A X S in quatuor Nummis æreis Galbæ, Vitellii, Vespasiani & Domitiani, sicut in lapidibus CAPPADOXS, FELIXS. Eandem quoque jam ante suppeditaverant antiqui denarii apud Urfinum, inscripti AXSIUS, ALEXSANDREA, & non solum in gente Egnatia MAXSUMUS, sed etiam in denario Gentis Julix, qui deest in Fulviana collectione, & reperitur apud Christinam Augustam, ut modo didici ex erudito æstimateore hujus elegantix Thoma Chiffletio, P in B, ut FORTUNA OPSEQUENS in Nummo Antonini Pii, & in Marmoribus APSENS, OPSIDES, OPTINENT. Sic e longum cum duobus apud antiquiores scriptum reperies, ut FEELIX in Nummo Syllæ. Ita geminum A in antiquis aliquot Nummis unius producti vicem obtinet, ut in VAALA, VAARUS, inter denarios gentis Cornelix, & geminatum I in nummo quodam Galbæ (quem jam viderat olim Politianus) VIIRTUS; ut liqueat quam vere sit alicubi à Quintiliano monitum, vocalem producendam Romanos olim geminasse. Quod vero idem observat, Cice-Lib. 1. c. 6. ronis demum temporibus, & paulo infra, s in medio geminata, id certe aliis quoque litteris videas contigisse, ut quæ ea ætate geminari cœptæ, in antiqua scriptura vulgo cum una efferrentur, sicut apparet in vetustis denariis, cum vocibus, SISENA, SULA, CINA, pro *Sisenna*, *Sulla*, *Cinna*. Sic juxta aliam ejusdem Fabii observationem, diu *nempe servatum, ne consonantibus adspiraretur, ut in GRACCIS & TRIUMPIS*, ita plane citra omnem adspirationem scripta reperies eadem nomina

mina

mina GRACCUS, TRIUMPUS, ac præterea CILO, PILIPPUS, TAMPILUS, YPSEUS, pro *Gracchus, Triumphus, Philippus, Tamphilus, Hypseus*, ut vulgo postea receptum. More iterum veteris illius scripturæ, finales M & S, interceptas præferunt antiqui denarii, in quibus occurrunt, ALBINU. LICINIU. NASIDIU. CAPTU. pro *Albinus, Licinius, Nasidius, Captum*, & præterea in Nummo Coloniae Romanæ in Sicilia A S S O R U, pro *Assorus*. Sic præterea Diphthongum, EI pro I, prisicam Romanorum scripturam vulgo adhibuisse, aut loco I, promiscue usurpasse, quod vulgo notum abunde etiam evincunt elegantes istæ nummorum veterum reliquiæ, in quibus legas passim LEIBERTAS, EIDUS, PREIMUS, SERVEILIUS, OPEIMIUS, PLEBEI, URBANÆ, PREIVER. seu *Preivernum*; quod & passim occurrit in antiquis marmoribus, & vetustis imprimis Plebiscitorum ac legum formulis. Ita pro Diphthongis, AE & OE crebro, AI & OI veteribus Romanis placuisse, cum aliunde satis, tum luculenter ex eadem penu constat antiquaria, in qua CAISAR, AIMILIUS, COLLIVS, aliquoties sese offerunt. Rursus vero E simplex loco Diphthongi AE, occurrit nonnunquam, ut videbam nuper in argenteo nummo Vespasiani apud illustrissimum Colbertum, PACI. ORB. PERPET. AC. ET. ceu *perpetua ac aeterna*, quamvis per me liceat id fabrilis erroris adscribere, & O V loco V simplicis, Romanis olim usurpatum, arguunt itidem denarii antiqui cum scriptura FOVLVIUS, FOURIVS, pro *Fulvius, Furius*, sicut nonnunquam in Marmoribus JOUDEX, COURATOR, aliaque id genus. Promiscua etiam fuisse in veteri scribendi ratione, O & A V, expressa in antiquis denariis PLAUTIA, & PLOTIA, & Quirini educator FOSTVLVS, in denario gentis Pom-

Pompejæ, alias *Faustulus*, apud auctores, luculenter adhuc contestantur: F vero pro PH, crebro usurpatum patet in scriptura sequioris avi, ex duobus Nummis æreis maximis Christianæ Augustæ, uno Numeriani, TRIUMFUS QUAD., altero Honorii, TRIUMFATOR GENT. BARBAR.; quo etiam referri debet nummus Helenæ Juliani Cæsaris conjugis à Cl. Tristano descriptus, cum epigraphe ISIS FARIA. Immo eandem etiam scripturam præfert Nummus Domitiani apud Oeconem, JOVI JUVENI TRIUMFATORI; & Constantis Imperatoris nummus apud Savotum, OB VICTORIAM TRIUMFALEM; & postremo adhuc antiquior nummus æreus in Museo Cl. Seguini inscriptus II MM CC FFILIPPUS AUGG., ad denotandos nempe duos *Imperatores Cæsares Philippo Augustos*, Patrem & Filium. Nec aliam vulgo scripturam præferunt nummi Phocæ Imperatoris, nisi DN. FOCAS. Ut illud jam magis obvium præteream, ob eundem quoque sonum litteras κ & c promiscue adhibitas, quod vel nummi aliquot docent cum voce KARTHAGO, & aureus Cari Imperatoris, in Gaza Galliarum Regis mihi nuper inspectus, I M P. C. M. AUR. KARO.

Huc referri etiam debent *Compendia scribendi* apud veteres usitata, ex peculiari quadam litterarum inter se copulatione. Talia certe plurima in vetustissimis Græcorum juxta & Latinorum Nummis occurrunt, quibus Scripturæ apud veteres ratio non parum etiam illustratur. Singularis id genus artificii ductus, maxime in aliquot Tyri, Amisi, Panormi, aliisque ineditis Græcorum Nummis notavi sæpius, in quibus quinque & sex litteræ in unam eleganter sociatæ & contractæ sese offerunt. Nec præter usus alios, inanis ea observatio illis

L

vide

videbitur, qui ex antiquis litterarum id genus compendiis, aut non intellectis aut neglectis, plurimos Librariorum errores passim in priscos auctores irreplisse, aut Inscriptiones varias perperam hactenus traditas, compertum habent. Ita illud compendium litterarum & pro *ou* diphthongo, non scripti solum Græcorum libri, sed Nummi etiam aliquot præferunt, ut recentiorum sæculorum librariis, origo illius imputari non debeat. In nummis certe Alexandri Severi reperio, ΤΞΧΗ ΚΑΡΧΗΔΩΝ, & in altero Gordiani ΜΞΩΝΙΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΝΥΚΑΕΩΝ, ut apud Erizzum videre licet, ac præterea in minori quodam nummo aëreo observabam apud Cl. Seguinum ΤΟΔΕ ΕΛΑΦΡΟΤΕΡΟΝ.

Tiflian.
Tom. II.
pag. 401.

Circa Ortographiam.

Sed præter has litterarum apud veteres cum *formas*, tum *adfectiones* varias, quibus nimium forte immoramur, ipsa vera & recta scribendi ratio, vulgo *Orthographia*, non aliunde rursus securius, quam ex Nummis aut Lapidibus petenda. Nec enim alia supersunt, ut superius monebamus, in quibus integra & primæva veterum scriptura ad nostra usque tempora sit transmissa. Hinc de Orthographiæ apud veteres Latinos ratione agens Quintilianus, argumentum ejusdem in vicium petit ex scriptura Columnæ Rostratæ, *quod manifestum est etiam ex Columna Rostrata, qua est Duellio in foro posita*. Unde hoc ipsum singulare Nummorum beneficium, & eruditi uno ore prædicant, & ii ipsi agnoscunt, qui monumenta id genus parcius alias attigere. In Nominibus quidem propriis, aut appellationibus hominum & locorum tradendis, certa quædam & obvia iis ex Nummis lux adfulget, aut medicina parata. Ita Regina Deorum SISPIŦÆ cognomen adhæsisse, quod perperam quibusdam sollicitare placuit, aut in SICISPI-

Lib. I. c. 7.

TAM

TAM transferre, rariora quædam Antonini Pii numismata ostendunt, cum Inscriptione JUNONI SISPI-
TÆ; qualia in Cimeliis cum Medicæo tum Barberino
inspeximus, & ex quibus illustratur Capitolinus in vi-
ta hujus Cæsaris, qui tradit ab eo *templa Lanuviana resti-
tuta*: Dea enim Lanuvii hæc Sispita, ut vulgo notum.
Sispes nempe antiquis idem quod sospes, unde clare
in hanc rem Festus; *Sispitam Junonem, quam vulgo Sospi-
tam appellant, antiqui usurpabant*. Ita enim legendum,
non *Sospitam*, & *Sospitem*, ut libri editi vulgo præferunt,
aperte hic Nummus docet, quod jam occupasse Ful-
vium Ursinum postea animadverti. Firmat hoc vetus
inscriptio inedita, in qua non Junonis solum *Sispitæ*,
sed Jovis etiam *Sispitis* mentio,

M. AMIVS M. F. PAL. BALBVS
SACERDOS IVNONI REG. SISP
ITAE LANVMVIANAE FECIT
VIVENS ET AMIO IVNIO FI
LIO SACERDOTE IOVI SISP.
ET AMINE MATRI PIISIM.

IN FR. P. XIIX. IN AGR. PED. XXVI.

In qua inscriptione, ut obiter hoc moneam, à me cum
variis id genus ineditis ad Cl. Reinesium transmissa,
vitiatum Familiæ nomen à descriptore, & AMPIVS
pro AMIVS reponendum, in suis ad me litteris vir
ille doctissimus contendebat. Quod tamen eruditissi-
mo Marquardo Gudio nostro, optimo talium arbi-
tro, dijudicandum relinquimus; qui in præclara illa
& selecta, quam nimium premit, veterum Inscriptio-
num collectione, AMIVM & AMMIUM pro ea-
dem Familia sepe se observasse, haud ita pridem in-
dicabat.

Hinc emendanda videretur ejusdem vocis scriptura

L 2

cum

Lib. 1. de
divinat. cum apud Ciceronem, *Templum est à Senatu Junoni sospi-
tae restitutum*, tum apud Ovidium,

Fast. 1. *Sospita delubris dicitur aucta novis*;

Lib. viii. præterea apud Livium, qui ejusdem *Sospitæ Junonis*
& xxiv. aliquoties meminit; & insuper apud Silium Italicum,

Lib. xiii. *Lavino generate, inquit, quem sospita Juno.*

Lib. vi.
Metam. sicut apud Apuleium, *sis meis extremis casibus Juno sospi-
ta*: in quibus locis utique *sispitæ* vocem reponendam
liqueret ex indubiis id genus Nummorum Lapidumve
monumentis, ni *Sispitæ*, genuinæ & antiquæ vocis loco,
Sospitam vulgo invaluisse innueret Festus. Neque ta-
men antiquos solum *Sispitam* usurpasse, quod ille vide-
batur indicare, signatum sub Antonino Pio numisma
cum eadem scriptura satis superque evincit. Ut mit-
tam levius illud, J U P P I T E R cum duplici P in Num-
mis tradi, aut cognomen Herculis D E U S O N I E N S I S
juncta voce, non duabus D E U S O N I E N S I S, ut exi-
stimabat Goltzius, quod jam ad Sidonium vidit do-
ctissimus Sirmondus. Mitto *Topicus* alias *Deorum*, *Dea-
rumque* appellationes, de quibus infra opportunior di-
cendi erit locus.

In Barbarorum vero, Romanorumque Nominibus,
multa corrupta hætenus apud Auctores tradita, veter-
um nummorum fide restituenda; qualia ΜΙΘΡΑΔΑ-
ΤΗΣ, pro quo vulgo ille terror majorum vestrorum
Μιθραδάτης apud Josephum, Plutarchum, Appianum,
Dionem, aliosque adhuc hodie legitur. Adnotavit id
jam olim ad Dionem ex nummis Vir doctus, neque ta-
men cum eo improbanda continuo Romana Mithri-
datis appellatio, ubi nec nummorum, nec lapidum,
nec scriptorum librorum auctoritas eam convellit, &
candem præterea firmare videntur geminæ formatio-
nis exempla, quæ in iisdem nummis Αρεάτης, Κατώνη,
Μαοσα-

Μαοσαλία, Agrigentum, Catina, & Massilia, suppeditant. Sic *Seleuci, & Demetrii* ΝΙΚΑΤΟΡΕΣ dicti ex nummis, ut recte Strabonis & Appiani Codices præferunt, non verò *Nicomores*, ut cum apud Goltzium, tum apud Josephum, Diodorum, Polybium, Justinum, Ammia-
 num, aliosque vox illa consuevit usurpari. ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ genuina itidem lectio ex Nummis ejusdem constat, non ΚΑΣΑΝΔΡΟΥ, ut præter alios, apud eundem Polybium, Josephum præterea non semel perperam legitur. Thraciæ etiam Regis verum ΡΟΙΜΗ-
 ΤΑΑΚΟΥ, seu *Rhametalcis* nomen una cum vultu eruitur ex nummo Augusti, Tristano jam ante, & mihi cum Florentiæ, tum hic in Urbe inspecto; quod perperam apud Dionem aliosque hæctenus traditur. Unde & Ρυμητάλης Roberti Stephani ad Dionem, & ad Capitolinum Casauboni Ρυμητάλης, vel *Rimethalces* de Rege Bosporano ejusdem nominis, eadem opera exulare jubentur. Ita alterius Regis Thraciæ, RHESCYPORIS nempe genuinum nomen probavit novissime ex rarissimo ejus nummo Cl. Seguinus, qui veram illius scripturam apud Tacitum, corruptam apud Velleium & Suetonium arguit; in quo *Rhescypolis* aut *Trascypolis* vulgo legebatur. Quibus addere mihi liceat Jul. Casarem, in cujus libris de Bello civili idem nomen occurrit de-
 pravatam, ex Macedonia c. c. quibus *Rascipolis* præerat. Unde exemplo hujus *Rascipolis*, Thraciæ Regum nomina sæpe ita terminasse, & apud Pausaniam proinde Α'Γερίπλιον legendum, (quod alias ex Livio constat) haud ita vere colligentem videbam nobilem & eruditissimum senem, in novissimo Exercitationum ad Græcos Auctores opere. Tractus vero & Gentis ejusdem Reginam ΡΟΔΟΠΗΝ, cum præclarus nummus Christianæ Augustæ, tum geminus nuper à Cl. Seguino vul-

- gatus exhibet, unde alterius Thracicæ mulieris nomen
 Lib. II. apud duos amatoricæ fabulæ scriptores Helidorum &
 Lib. VIII. Achillem Tatium nuper emendabam, ubi $\rho\acute{o}\delta\omega\tau\iota\varsigma$ vulgo pro $\rho\acute{o}\delta\epsilon\tau\iota\varsigma$ legitur. At enim Regi Regum $\nu\acute{o}\lambda\omicron\gamma\epsilon\sigma\iota$ genuinum nomen restituere mihi liceat auctoritate eximii & rarissimi nummi, Romæ non ita pridem reperi, in quo $\beta\omicron\lambda\lambda\alpha\tau\alpha\sigma\omicron\tau$ scriptum occurrit: unde corrigendi iterum Josephus, Dio, Aristides, Iamblichus apud Photium, Stephanus, Zonaras aliique, apud quos vel $\beta\omicron\lambda\omicron\gamma\alpha\iota\sigma\iota\varsigma$, vel $\beta\omicron\lambda\omicron\gamma\acute{\epsilon}\sigma\iota\varsigma$, vel $\beta\omicron\lambda\acute{\omicron}\gamma\epsilon\omega\sigma\omicron$, vel $\beta\omicron\lambda\acute{\omicron}\gamma\epsilon\sigma\omicron$ vocari solet, & apud Lucianum & Xiphilinum $\omicron\upsilon\omicron\lambda\acute{\omicron}\gamma\iota\sigma\omicron$ & $\omicron\upsilon\omicron\lambda\acute{\omicron}\gamma\alpha\iota\sigma\omicron$, nomine ad Romanam Vologesis appellationem formato. Ab eo denominata
 Lib. XXIII. urbs Vologessia apud Ammianum, Stephani $\beta\omicron\lambda\omicron\gamma\epsilon\sigma\iota\delta\epsilon\varsigma$. De tota vero præclari illius nummi inscriptione paullo infra. *Abgari* etiam familiæ Edessæ Regulorum nomen $\alpha\beta\gamma\alpha\rho\tau$, non ut hodie apud Appianum $\alpha\kappa\epsilon\acute{\alpha}\rho\epsilon$, vel apud Dionem & Herodianum $\alpha\iota\gamma\acute{\alpha}\rho\epsilon$, scribendum, nec ut alii voluerunt *Abagarus*, aut apud aliquot Taciti codices *Abbarus*; nummi Antonini Pii, Severi & Gordiani, in quibus $\alpha\beta\gamma\alpha\rho\sigma\beta\alpha\kappa\iota\alpha\epsilon\tau\epsilon$, abunde docent. Ut mittam inscriptionem à Sirmondo, in Notis ad Sidonium vulgatam, cum eodem nomine $\alpha\epsilon\gamma\acute{\alpha}\rho\epsilon$, & antiquissimum Eusebii codicem Bibliothecæ Mazarinæ. Unde miror nuperum Eusebii editorem, qui principatum hodie harum litterarum cum paucis tenet, & cui hæc eadem erant perspecta, quam olim $\alpha\gamma\epsilon\acute{\alpha}\rho\epsilon$ vel $\alpha\kappa\epsilon\acute{\alpha}\rho\epsilon$ ad Dionis Excerpta lectionem adseruerat, passim etiam in Eusebiano textu & in Adnotatis prætulisse; quamvis & alteram *Abgari* non contemnendam fateatur, & una etiam aut altera vice in textum Eusebii admiserit. Neque enim video, cur promiscua Reguli illius Scriptura in eodem

dem Auctore tradi debuerit, aut cur Nummorum, Lapidum, & Codicum etiam vetustorum auctoritate firmata, pluribus libris manu exaratis, non debeat hic longe præponderare. Argumentum enim à voce quadam Arabica *انبار*, quod potentissimum notat, non eam vim habere potest, ut indubia & cœva testimonia, quæ vulgo lites id genus solent decidere, & in tradendis priscae scripturæ vestigiis, omnium confessione primas tenent. Ut mittam Orientalium, aut Barbarorum nomina Græce tradita, ab origine passim non nihil deflectere, ut sexcentis exemplis probari id posset, & præter recentiores, à ^a Strabone & ^b Plutarcho ^a Lib. xvi. jam olim observatum novi. Emendanda vero præ aliis ^b Lib. de Dionis Excerpta, in quibus *Αὔρα* & *Ἐδέσσης ἀρχον-* ^{Id.} *τῶν*, pro *Ἀἴρα* & *Ἐδέσσης*. item nova editio Procopii, in qua *Ἀὔρα* *Ἐδέσσης τοπάρχης* vocatur, pro *Ἀἴρα* *Ἐδέσσης*. Postremam hanc lectionem adferunt itidem Nummi haud vulgares, cum scriptura *ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ*, item *ΕΔΕΣΣΗΝΩΝ* vel *ΕΔΕΣΣΕΩΝ*; quales in Thesauro Mediceo aliisque præclaris Gallorum ac Itolorum Cimeliis adnotavi. Quo referendus etiam Nummus vulgatus, sed corrupte à Cl. Tristano, ^{Tom. II.} cum inscriptione *ΜΗΤΡ. ΔΕΣΣΗΝΩΝ*, & quem ^{Pag. 405.} continuo tribuit cuidam Urbi ad Nili scilicet Cataractas & Æthiopiæ confinia positæ, cujus unus Aristides meminerit sub nomine *Δέσσης*, & quam fuisse illius tractus Metropolim, liceat ex hoc nummo colligere. Vix crederem in magno & præclaro alias opere, securius dormitasse nobilem antiquarium, & plura errorum portenta, quod illibenter dico, paucis adeo verbis congelessè. Mitto somnium & supinum errorem, de situ illius urbis ad Æthiopiæ limites relegatæ, quæ nempe Aristidi Smyrna Romam terra proficiscenti, superato Helle-

Sermon.
Sac. 11.

Hellesponto ac Hebro fluvio, ut narrat ipse itineris rationem, occurrerat πρὸς τὰ καταρράκτι, in qua æger decubuit aliquandiu; ita ut vix centesima demum die (non vigesima, ut deceptus à Cantero interprete Trifstanus existimabat, qui pro ἐκλογῇ videtur legisse εἰροσῇ, rota rei narratione reclamante) qua domo discesserat, Romam sit ingressus. Credidit utique Trifstanus, non alium καταρράκτι, quam de Nili Catarractis posse intelligi, & fugit eum communis illa appellatio, cum fluviorum magno impetu è montibus desilientium (quales illo καταρράκτι nomine in Creta, Pamphylia, Norico, alibi notarunt jam olim veteres Geographi, & quo nomine Marfyam, qua declivis est & rectis aquis fertur, pridem vocaverat Herodotus) tum claustrorum quorundam ceu obicum, quibus vel arte vel natura fluminis alicujus alveus impeditur, aut confractus itidem redditur. Neque enim audiendus vir summus, qui Solinum, Catarractas Nili de ejus claustris interpretantem, vel ideo falsi arguit, quod Catarractæ non dicantur de claustris id genus, sed de torrentibus ipsis aut fluvii, qui ruunt potius quam fluunt; quod pluribus non uno loco Plinianarum Exercitationum conatur adstruere, unde & castigantur eidem Glossæ antiquæ, quibus καταρράκτις obex explicatur. Sed quam dicam intendet novo Xenophonti, gravissimo nempe & elegantissimo auctori Arriano, qui diserte illo καταρράκτιων nomine vocat, non Tigrim fluvium, sed obices quosdam, & munitiones in illo fluvio à Persis ideo erectas, ut eorum frequentia difficilem per Tigrim navigationem facerent, & ne quis navali classe in eorum regionem penetraret, quos omnes obices ab Alexandro disjectos docet, τῶν καταρράκτις τῶν καὶ τῶν ποταμῶν ἀφανίζων. Consule integrum locum, & fateberis haud omnia

Lib. v i r.
περὶ ἀνα-
βάσεως.

omnia dicta è tripode, quæ ab Oraculis etiam imperiose proferuntur. Bene itaque Glossæ, κατὰ ῥοαίῃω per *obicem* reddunt; quæ vox nempe Græcis promiscue dicitur tam de fluviis cum impetu & fragore ex alto ruentibus, quam de claustris eorum seu obicibus, arte aut natura factis, quorum nempe opera præceptis itidem aut confragosus cursus excitatur. Unde jam, ut ad Tristanum & Aristidem redeam, non Δέσση eo loco, qualis revera nulla exstabat eo nomine, sed Ε'δέσση ibidem reponendum; quæ Urbs in Macedonia ad Erigonum fluvium posita, cujus Livius aliique meminere, Aristidi è Thracia Romam tendenti occurrebat, & à qua altera illa Syriaca aut Oesrhœnana Edessa in nummo expressa, appellationem sortita est. Diserte id tradit Stephanus, & quidem, quod in primis hic notandum, dictam postremam ob aquarum impetum à Macedonica illa Edessa, Ε'δέσσα πόλις Συρίας, Διὰ τῶν ὕδατων ῥυμλὴ ἔτω κληθεῖσαι ἀπὸ τῆς ἐν Μακεδόνι. Quam postremam proinde apposite vides ab Aristide ad Cataractam (quod idem infert) collocari; ut haud necesse fuerit vel Ortelio qui in errorem induxit Tristanum, Dessam aliquam ex corrupto Aristidis loco colligere, vel Tristano ad Nili Cataractas continuo delati, ad quas alio quidem tempore & alia occasione penetrarat idem Rhetor, sicuti liquet ex ejus Ægyptiaca. Egregia utique & memoranda hoc loco instituti itineris ratio, Smyrna Romam terra proficiscentis, superato ut diximus Hellesponto, ac Hebro fluvio gelu concreto, aliisque molestiis, quas narrantem illum videas, devoratis, ad Nili Cataractas & Æthiopiæ confinia continuo progredi; agrum aliquandiu ad ea loca decumbere, & tandem (en longas scilicet ambages tantæ ac tam impeditæ peregrinationis) vix vigesima die, qua do-

M

mo

mo discesserat, in Urbem æternam appellere. Vidiffine unquam tam suaves ludos, aut circumductum per majora itinerum compendia ægrum & jam male adfectum viatorem? Ut certe mirari haud parum subeat, in editis nuper Cl. Holstenii ad Ortelium Adnotatis, non solum eruditissimo viro, & qui tam multum operæ collocavit in Geographia antiqua illustranda, non subolevisse hunc Ortelii errorem, ex corrupto Aristidis loco, sed insuper ab eodem lectorem ad Trifitanum, optimum scilicet illius interpretem, remitti. Sed ut ad Nummum redeam, tam præclaræ observationis fontem, Ægyptiacâ illâ Dessâ, ultra Glacialem Oceanum, & omnes mundi fines relegatâ, legendum omnino in illo ΕΔΕCCHΝΩΝ, sicut in similibus nummis corrupte ab Ocone (quod illi in citandis Græcis nummis solenne est) productis sub eodem nomine ΔΕCCHΝΩΝ. Id vero cum per se satis obvium, tum firmat etiam alius Nummus Medicæus ejusdem Alexandri Severi, cum eadem turrîtæ & sedentis mulieris effigie, neque una sed duabus stellis, ac epigraphe ΜΗ. ΚΟ. ΕΔΕCCHΝΩΝ, seu *Metropolis Colonia Edessenorum*. Neque enim solum vere Metropolis illius tractus, & Abgarorum, de quibus agebamus, Regia Edessâ, sed Colonia etiam dignitate ornata; ut liquet, cum ex hoc numismate, tum ex alio Musei Patiniani percussio sub Caracalla, & inscripto ΚΟΛ. ΕΔΕCCA. Hinc præterea etiam emendanda corrupta hujus vocis scriptura in Codice Justin. ubi *Ædesena Curia* pro *Edessena* vulgo legitur. Eandem vero Αὐρίπυ genuinam lectionem, de qua paullo ante agebamus, nequidquam adferuit nuperus editor Epistolæ Constantini Porphyrogenetæ, ubi agit de vulgata illa Servatoris imagine ad hunc Abgarum missa. Solemnem alias novi illam litterarum Β

L. 7. C. de
Col.

& v apud Græcos juxta & Romanos permutationem. Sed hac de re plus satis, qui fortunas Græciæ in ea positas non arbitramur. Sic rursus male apud eundem Bell. Perf. lib. 1. cap. 4. Procopium ο'δονάδης Zenobiæ maritus, aut apud Agathiam ο'δὲναθῶ inscribitur, qui ο Δ Ε Ν Α Θ Η Σ in præclaris ejusdem nummis notari solet. Lib. 12.

Nec ignotum alias varia *illustrium Romanorum* nomina apud Auctores antiquos passim ex nummis emendanda; ut *Mescinius*, non *Messinius*; *Arrius* non *Arius*; *S. Saranus*, non *Serranus*; *Aquinus* non *Aquinus*; *Numidius Quadratus*, non *Vinidius*; *Nassica*, *Messalla*, cum duplicatis litteris; *Betilienus Bassus*, pro *Bellienus*; *Tampius* pro *T. Ampius*, aliaque id genus plurima, quæ in Ciceronis, Taciti aliorumque Codicibus corrupta ut plurimum leguntur, & ex parte jam adnotarunt eruditi nummorum collectores. Idem vero Cæsaribus aliquot beneficium nummi præstant, quorum auctoritate *Hadrianus* non *Adrianus*, ut vulgo tamen doctissimorum Virorum editiones Historiæ Augustæ præferunt; *P. Helvius Pertinax*, non *P. Ælius*, aut *Helius*, ut præter alios ad Eusebium existimat Pontacus; *Marcus Clodius Puppienus*, non *Caius Maximus Clodius Puppienus*, ut contendebat ad Capitolinum Salmasius. Iis possunt accenseri *Cælius Balbinus*, non *Clodius Balbinus*; *Opelius Macrinus*, non *Opilius*, aut juxta alios *Popilius*; *Odenathus*, non *Odenatus*; *Postumus*, non ut vulgo *Posthumus*; *Bonostus*, non *Bonosus*; *Vetrano*, non *Veterano*, cui tamen patrociniatur ad Ammianum doctissimus Valesius: & alia quædam id genus, quæ ut in re magis obvia, præripuit nobis non unius antiquarii diligentia. Ita ex iisdem nummis accepimus *Delmatium Cæsarem*, non *Dalmatium*, ut vulgo apud Auctores; *Gordianum Antonium*, non *Antoninum*; ut volebat Capitolinus. Quibus accedunt ex

Augustarum serie *Matidia* non *Mattidia*; *Julia Soemias*, non *Sœmiamira*; *Otacia* non *Otacilla*, sicuti vulgo describitur; *Constantina* Galli uxor, non *Constantia*, ut apud Zozimum tamen aliosque vocatur. Inde etiam eruitur Gordiani conjugem *Sabiniam Tranquillinam*, non ut vulgo hætenus *Sabinam*, fuisse nuncupatam: ut liquet ex præclaris aliquot nummis mihi inspectis cum integra illa epigraphæ, de qua erit adhuc alius dicendi locus. Sic vexatum eruditis nomen alterius Antonini, *Elagabalum* scribendum, & apud Herodianum, aliosque restituendum, (ut viderunt jam alii) pro quo *Heliogabalum* vulgo, vel *Alagabalum* cum Onuphrio, obtrufere. De quo nomine non hic repetam, quæ in Adnotatis ad Juliani Cæsares, contra doctissimorum virorum sententiam olim monuimus. Ipsa vero *Geographica* Urbium, aut Regionum nomina fœde passim in libris veterum corrupta, quam ex Nummis, vel lucem, vel medicinam mutuentur alibi suo loco trademus. Ut jam alia hic non tangam, *adloqui*, & *adlocutio*, *adsignare*, *adserere*, *conlegium*, *fecunditas*, *felicitas*, sine diphthongo, contra *seculum* (non ut quibusdam modernis Criticis placuit *seculum*) Romanorum more scribenda. Ita certe nummi constanter, **ADLOCUTIO**; **REGNA ADSIGNATA**; **ADSERTOR LIBERTATIS**; **COOP. IN CONL.** seu cooptatus in **Conlegium**; **FECUNDITAS AUGUSTÆ**; **SÆCULI** vel **TEMPORUM** vel **AUGUSTI FELICITAS**; & **SÆCULARES LUDI**, aut **SÆCULUM AUREUM**: sicut priorem scripturam præferunt etiam lapides, **ADLECTI**, **ADTENDERE**, non ut vulgo hodie *allecti*, *attendere*. Sed leviora hæc forte & Grammaticis relinquenda, ad rectam tamen, & accuratam scribendi formam spectantia, quam & in Vernaculis linguis
& in

& in Romana etiam, integris voluminibus tradere, præclaris omnium ætatum & gentium viris, visum est haud inconsultum. Quod ubi Fabius, luculentis certe Cæsaris aut Tullii exemplis iussit adfertum, addit præterea; *Aut ideo minus Messala nitidus, quia quosdam* Lib. 1. c. 7.
totos libellos non de verbis modo singulis, sed etiam de LIT-
TERIS dedit. Non obstant hæc disciplina per illas euntibus,
sed circa illas hærentibus.

NEC vero ad ornandam MORALEM aut CIVI-
 LEM DOCTRINAM, parum etiam conferunt hi re-
 conditi prisca memoriae juxta ac elegantiae Thesauri.
 Ridebunt hic forte homines, nisi indignentur luben-
 tius, qui veterem illam Sapientiae, cum studiis erudi-
 tae antiquitatis communionem ignorant. At ridebis
 ipse vicissim, præstantissime OCTAVI, convicti toties
 ac depulsi erroris dementiam; qui aliter erga optimas
 artes adfectus, illis ducibus interiores disciplinarum
 aditus penetrari, haud difficulter largieris. Nosti e-
 quidem, præclaris olim morum Magistris ac Censori-
 bus, varia placuisse subsidia, quibus singulis hominum
 ordinibus officii sui leges inspiciendas traderent. Hinc
 fabulis non solum, præceptis, legibus, sed Symbolis et-
 tiam quibusdam, nobilissimam vitae artem non semel
 leguntur complexi. Adeo quidem, ut hæc postrema,
 tanquam ad imbuendos saluberrimis monitis animos
 intuentium magis opportuna, in gravissimarum rerum
 tractatione, frequentius etiam usurpassè videantur.
 Morem illum utique non Ægyptiis solum, sed Græcis
 aliisque familiarem, ut alios mittam, docet eximius
 apud Iamblichum locus. Quid autem sunt obsecro, Lib. de vit.
 pleraque illa melioris notæ Numismata Veterum, nisi Pyth. c. 23.
 totidem Symbola, vel documenta potius, ad omnem

vitæ usum feliciter comparata? Et Romanorum quidem laus hæc fateor præcipua, qui primas etiam in hoc veteris memoriæ studio ac delectu, vulgo apud antiquarios tenent. Quum enim in Græcorum, aut Barbarorum Nummis, frequentius situs, originis, religionis quandoque occurrant argumenta, Romani optimo & arcano quodam consilio, non diurnos solum actus Principum, sed ipsam agendorum normam, promiscuis & quotidianis Nummorum usibus, testatam consignatamque volvere. Hoc enim abunde tot præstantissimarum Virtutum effigies passim in iis traditæ ostendunt; quæ nihil aliud, quam pictura quædam loquens, (ut Poësin vocavit nonnemo) veram optimi Status & Vitæ laudabiliter actæ imaginem continuo ante oculos ponit. Unde illas ipsas regnandi artes, una cum sacris Cæsarium vultibus, in iis passim haud temere expressas intuemur; ut individuum quandam illarum cum suprema potestate societatem, iidem religiose fovendam sibi & retinendam scirent. Qua in re non minus apposite, illæ Virtutes, quæ maxime Principes decent, & quibus publica salus potissimum incumbit, frequentius etiam traditæ; ita ut qui JUSTITIAM, ÆQUITATEM, CLEMENTIAM, CONSTANTIAM, FIDEM, INDULGENTIAM, LIBERALITATEM, MUNIFICENTIAM, PROVIDENTIAM, & bellicæ Virtutis argumenta crebro in Nummis Cæsarium legit; speculum quoddam in iis Principum, & gravissimi muneris requisita, eadem opera agnoscere sese fateatur. Sed de his paullo infra. Ubi vero Augustarum Nummos consulet, solemnes Matronarum Virtutes ac præcipua decora; FECUNDITATEM, PUDICITIAM, PIETATEM, CONCORDIAM, earundem oculis opportune quoque subjecisse veteres intelliget. Ut qui in frequentes
id ge-

id genus inscriptiones ac effigies incidit, obvias in Nummis Augustarum, eadem opera videat, quid sæcula haud alias nimis verecunda, & vulgo fœdis adulationibus fordida, laudandum tamen unice aut expendendum crediderint in sequiori sexu, cujuscunque tandem sit fastigii, immo quid præ cæteris deceat regales nurus. Id nempe quod inter Metelli prospera enumerat gravis Auctor, *Uxorem PUDICITIA AC FECUNDITATE conspicuam conciliavit*; aut quo Agrippinæ Germanici conjugis elogium complexus est Annalium scriptor; *insigni FECUNDITATE, præclara PUDICITIA*; & ubi eandem alibi cum altera Tiberii nuru contendit, & *conjug Germanici Agrippina FECUNDITATE ac Fama* (pudicitia nempe) *Liviam uxorem Drusi præcellerat*. Ut non mirum sit *FECUNDITATIS* templum in Augustæ Poppææ gratiam olim in urbe erectum, aut quod sua *PUDICITIÆ* sacra & sacerdotes occurrant in prisca aliquot Auctorum Lapidumve monumentis. Equidem illud insolitum forte sæculi nostri moribus vides hic mecum, mi OCTAVI, inter præcipuos nempe & solemnes Augustarum, hoc est primi inter mortales fastigii Titulos, non Formam, non Ingenium, non Munificentiam, dotes certe haud contemnendas; non alia fortunæ aut animi bona; sed unam ferme *PUDICITIAM*, aut in Conjugem liberosve *PIETATEM*, vel *FIDEM*, crebro adeo celebrari. En rudium scilicet temporum, & minime urbanorum hominum simplicitatem! Quid non alia erant, primoribus non urbis tantum sed orbis feminis, majora aut antiquiora decora, queis earum fama apud præfentes aut apud posteros memoria nominis commendaretur? An sola hæc illarum monumenta, digna quod ille ait in alia causâ, *quæ sculpta saxis aut ære prisco manerent?*

Val. Max.
lib. vii.
cap. x.

Plures per-
ficere lan-
ctitatem
Dominæ
tueri. Ta-
cit. Annal.
xiv.

nerent? Ita ne hodie vulgari hac laude, adulatio publi-
ca erga rerum an hominum dominas, egregie tum per-
functa suo munere videretur? Adeo quidem ut nec in-
tacita *sanctitatis* illius conscientia (sic enim vocabant
eam Matronarum hujus ordinis virtutem illo ævo) ac-
quiescendum sibi crederent, ni publicis illa quoque ta-
bulis, ad aliarum vel exemplum vel infamiam tradere-
tur. Ut mihi quidem jam haud ita mirum videatur,
cur non alia magis quam PUDICITIÆ laude, eminenti-
ssimam sui ævi, Augustorum certe Matrem & Conju-
gem extollat non semel ipse impudiciæ præco & ma-
gister, aut de eadem alibi innuat,

Esse pudicarum te Vestam, Livia, Matrum.

Cur denique Valerius Maximus Pudicitiam compel-
lans ut individuum ejusdem Liviæ comitem; *Tu Palatii
augustos Penates, sacratissimum JULIÆ genialem torum
assidua statione celebras.* Illud certe videas ea Testium
ac Nummorum fide, constare illos abunde voluisse sci-
licet non Plebeix solum, ne dum etiam Patritix, qui-
bus erectæ olim Aræ ac facella, sed AUGUSTÆ quo-
que PUDICITIÆ sacra jam & certamen adesse. Non
utique aliam esse legem in folio, aliam privato in toro,
sicuti existimabat Regia illa Conjux, sed *inimica FI-
DEI, & hostis PUDICITIÆ*, haud minus ac ignobi-
lis illa pistoris uxor apud Apuleium. Qui vero huic
memoriæ Regnantium fortunam aut munia lubenter
adeo commendabant, iidem quoque talibus auspiciis
Sæculo & Reipublicæ SECURITATEM, GLO-
RIAM, LIBERTATEM, TRANQUILLITA-
TEM, GAUDIUM, ROMAM RENASCENTEM,
FELICIA TEMPORA, Imperio denique ÆTER-
NITATEM faustis omnibus & repetitis votis augu-
rabantur. Non diffiteor equidem, destituisse non se-
mel

mel hæc auguria, exitialem haud unius Neronis indolem, aut infaustam plurium Faustinarum libidinem. Hinc non continuo tamen arguendus amplissimus Ordo, penes quem amissa etiam Republica, signandi æris facultas mansit; qui spes suas & vota monumentis id genus consignabat, immo, qui his veluti tabulis, quum aliter per illorum temporum immanitatem non liceret, Principes & eorum Conjuges officii sui, sub commendationis specie, frequenter admonere non dubitabat. Nec ea de re finit me dubitare, illustris apud Dionem locus, qui in vita Caligulae refert eum habitam Lib. LIX. ad Senatum Oratione, in qua Tiberii vitia perstrin-gebat, & de se multa pollicebatur, Patres veritos ne mutaretur, Senatusconsulto jussisse eam quotannis recitari. Neque cum Nerone aliter se gesserunt Patres, qui ubi in sua acta jurare Collegam prohibuisset, referente Tacito, acceptum id *magnis patrum laudibus, ut* Annal. lib. *juvenilis animus levium quoque rerum gloria sublatus, majores continuaret.* Unde rursus plane hic apposite Plinius, in præclaro Panegyrico; *Sed parendum est Senatusconsulto, quo ex utilitate publica placuit, ut Consulis voce sub titulo gratiarum agendarum, boni Principes que facerent, recognoscerent, mali que facere deberent.* Agnoscis opinor idonea trium Consularium fide, præclaram totius Ordinis mentem & arcanam quandam hujus instituti rationem. Spes nempe ei erat nonnulla posse vi blandæ hujus artis illam Caligularum, quam Suetonius hic vocat, *ἀδραστεϊαν* expugnari; & fore aliquando, ut vel verecundia immeritæ laudis, vel desiderio pulcherrimi præmii, vel reverentia posterorum tangerentur. Recusasse certe Tiberium accepimus, delatum sibi Patrum judicio PATRIS PATRIÆ cognomen, quod nec in Nummis ejus apparet; gnarus nempe quam ma-
 N le ar-

le arduas tituli illius partes quandoque esset impleturus; immo ne tot sparricidiorum reum aliquando se ipsum hac appellatione proderet. Opportune certe, ne audiret Senatus ob eandem illius Cæsaris monetæ impressam,

crudelis, tu quoque falsis

Ludis imaginibus?

Fag. 742.

Nec alia mens Antonino Caracallæ, non dissimilis sævitix Principi, quem refert Dio in Excerptis Constantinianis, DEUM aut HERCULEM ea de causâ dici noluisse, quod nihil appellatione illa dignum agere in animum induxerat. Accedit, quod frequentius hæc publici gaudii argumenta, in optimorum Principum imaginibus occurrant; quæ in iis tanquam superstium præmia, & sequentium simul incitamenta proponuntur. Ut nempe, *eorum virtutes posteris non solum legent, sed etiam imitentur*; quod ipsum de nobilissimorum olim civium titulis ac imaginibus aiebat vir prisce moris Torquatus. Immo non defuere nonnunquam deterioribus Dominis, sua vel belli vel pacis decora, digna etiam quandoque, quæ hac publica civium gratulatione commendarentur.

Valer. Max.
lib. v. c. 3.

Quod vero hic præcipuum, vel hinc petere iisdem licuit, quibus *inconsulta erat* cum Nerone *perpetue fame & ÆTERNITATIS cupido*, quibus artibus demum ad eam sibi eniti liceret. Vidissent utique vel in Nummis illis, quos tractabant assidue, regia virtutum via id gloriæ fastigium demum attingi: solas quippe vel veteri Romanorum lege, in iis consecrari meruisse; non autem Libidinem, Impudentiam, Contumeliam, quibus publici cultus monumenta erexisse Athenienses (præter Clementem in Protreptico) refert simul & arguit Tullius. Adeo ut nec Dicæarchi illius rationem sibi

Lib. 1. 1. de
Legib.

sibi

fibi habendam intelligerent, quem tradit Polybius duas Lib. XVI.
excitasse aras in portu, unam IMPIETATIS, alteram SYMBO-
INIQUITATIS, iisque ut Deabus rem divinam fe- LA ET
cisse. Immo docuissent ipsos iidem, quos tam cupide INSCRIP-
sectabantur, Magistri, certa PROVIDENTIÆ DEO- TIONES.
RUM destinatione, vocatum Principem, in quem In Num-
licia Orbis ac Imperiorum fata transferantur; unde mis CÆ-
bene ac sapienter de optimo Cæsare dixerit facundissi- SARUM.
mus Consul, *jam te PROVIDENTIA DEORUM*
primum in locum provexerat. Non casu proinde volvi res
mortalium; non semotam à rebus nostris curam divini
numinis: eamque non unius tamen gentis, aut sectæ,
sed tot *sapientissimorum* alias hominum (Epicuri scilicet Tacit. An-
de grege) sententiam, qui nullo Rectore moveri nal. VI.
hunc orbem credidere, hoc publico & frequenti judi-
cio principis gentium populi, & quidem auro, argen-
to, æri totiens inciso, manifeste satis luculenterque
damnari:

*Quo pateat Mundum divino numine verti,
Atque ipsum esse Deum, nec forte coisse Magistra.*

Atque ita non posse amplius illam supremi Numinis
Providentiam in res humanas impugnari, aut alias in
controversia vel dubitatione hominum versari, citra
manifestam publicæ majestatis offensionem, & impium
non in Deos magis quam in Patriam conatum. Si vero Si regitur
Mundus PROVIDENTIA regitur, (quod certe Glo- Providen-
bi illi, & Clavi, & Inscriptiones Nummorum clarissime tia Mun-
jam contestantur, & nefas amplius dubitare) ergo ad- dus, admi-
ministrandam OPTIMO PRINCIPI Rempublicam, nistranda
sicut etiam præclare colligebat decus olim Romanæ to- certe bonis
gæ. Neque alias supremum rerum humanarum arbi- viris erit
trium ab unius CÆSARIS nutu pendere, quamvis Respubli-
rerum & gentium dominus, & princeps ac parens ge- ca. Quintil.
neris l. XI. c. 2.

neris humani vulgo audiat; immo licet hic aperte ver-
setur ante oculos,

Ponendusque sua totus sub imagine mundus.

In Num-
mo Severi
apud Tri-
stanum.

Esse quippe alium JOVEM IMPERATOREM, cu-
jus sint auspicia suis majora, quibus ipse reverentiam
& obsequium debeat, & cui idcirco, nec alii, teneatur
legibus majestatis ac repetundarum. Esse vigilem gen-
tis humanæ CUSTODEM, STATOREM, & CON-
SERVATOREM Deum, immo singulari privilegio
CONSERVATOREM AC TUTATOREM AUGU-
STI; cui sua nempe & publica salus secure ac feliciter
incumbit. DEOS itaque hominum, & quidem bono-
rum juxta Symmachum, non vero homines Deorum
esse CUSTODES; ac vel hinc revinci eorum vesaniam,
quos exagitat alicubi sanctissimus Martyr; *non vident*
nefas esse, cogitare vel dicere homines esse Deorum CUSTO-
DES. Neque eo tamen secius flagitari ipsius AUGUSTI
PROVIDENTIAM, qua vere sacra vice, non Urbem,
aut Italiam, sed terras ac maria gubernat,

Lib. VIII.
Ep. 6.

Justin. A-
polog. II.

Qua regit AUGUSTIS parentem legibus ORBEM.
Cujus intuitu proinde non otiosus moderetur habe-
nas imperiorum, sed continuo ad Clavum sedeat, tan-
quam ORBIS RECTOR. Neque enim alia certior
Principis effigies, quam periti Gubernatoris, juxta elo-
quentissimum Philosophorum, & proinde ad cujus
imaginem in eodem formando continuo & lubenter
se se recurrere profitetur. Doceat proinde ut verus gu-
bernator (quæ non mea, sed alterius longe disertissimi
viri verba sunt) littorâ ac portus; quæ tempestatum
signa; quid adversis ratis poscat:
denique

Plato in
Politico.

*Quis regere immensi summam, quis habere profundi
Endo manus validas potis est moderanter habenas.*

Subli-

Sublime enim juxta & arduum esse illud regendi onus; vere Augustum Clavum quem adfixus & hærens nusquam omittat providus RECTOR, non cælo sereno nimium confusus; non turbido perculsus timidus; non fessos oculos, aut labantem dextram labori subducens; non alium patiens inire sua munera, qui incautum projiciat in undas

Præcipitem, ac socios nequidquam sæpe vocantem.

Caveri posse infelicem casum, si non Clavo illi ut gravis nimium, aut aliud agens superincumbat; si premere & laxare habenas sponte potius quam jussus norit; si non credat temere fallacibus auris; si præterita, instantia, futura expendat provida mentis & luminum acie, non vero dimittat pari oblivione cum Vitellio, atque ideo haud dissimili cum illo exitu. Maxime vero si fixos oculos sub astra teneat, inde auguretur felicem cursum, æquatas auras, quietos fluctus, fida æquora, & BONÆ SPEI optatos tandem portus. Sic optimum certe AUGUREM decere; sic Clavum illum, aut Globum in RECTORIS dextra conspicuum & venerabilem gentibus, SECURITATEM quandam PERPETUAM, non ORBIS solum, aut REIPUBLICÆ, aut TEMPORUM, sed ipsius AUGUSTI continuo portendere, cujus SPONSOREM etiam ipsum habeat JOVEM. Sic Triremem illam velis ac remis gnaviter impulsam, aut BONO EVENTU facilem illi TRAJE-CTUM polliceri, aut post longam jactationem & gravissimas nonnunquam tempestates,

TRAJE-
CTUS &
FELICI-
TAS in
Nummis
per Trire-
mem.

Summa etiam cum vis violenti per mare venti

ENDOPERATOREM *Classis super æquora verrit,* merfatam, sed non demersam profundo, DIVINA OPE, FELICITER emergere. Immo sic demum probari haud vanam SAPIENTIAM PROVIDENTIS-

In Nummo
Constanti-
ni Junioris.

SIMI PRINCIPIS, à qua sola pendet tot vectorum
vita & populorum falus; non vero fallacem illam, quam
in Cæsare vix remigis, haud unquam munere RECTORIS
defuncto laudabat impuri oris successor; *ubi ad
SAPIENTIAM PROVIDENTIAMQUE flexit,
nemo risum tenere.* Neque tamen minus debere ludi-
brium, qui non solum gubernaculum cum CLAUDIO
improvide omittunt; sed pro Clavo, aut clavam luben-
tius aut Thyrsum, aut Citharam, aut Rudem, aut
Quadrigarum non Triumphalium, sed Circensium
habenas, majorine flagitio an infamia cum CAIO,
NERONE, COMMODO adsumunt; & ad posterorum
memoriam adpingi suis imaginibus haud dedignantur.
Quasi nempe aut conficiendis solum monstris vacare
deberent, ipsi non monstra solum ac portenta homi-
num, sed immanissimæ omnium belluæ, dignæ quæ
ante alias caderent in arena: aut quasi non Præfidis,
ceu agonothetæ cum Hadriano vel Alexandro, sed hi-
strionis, citharædi, aurigæ, arenarii partibus, in au-
gusto illo theatro generis humani fungerentur. Si ve-
ro providus, hoc est dissimillimus ab iis. RECTOR,
Clavum etiam videat in FORTUNE manibus, non
MULIEBRIS adeo vel REDUCIS etiam, quam
MANENTIS illius aut OBSEQUENTIS trabalem
sciat; quo vineta quodammodo arte & vigilantia Re-
ctoris, instabiles suas vices dediscere tandem cogat-
tur. Hanc itaque legem esse Regiam, à se in auspi-
cio muneris non tam æri, quam memori animo in-
figendam; *ut non dominationem & servos, sed RECTOR-
REM & CIVES cogitaret;* scilicet Cæsaribus, tan-
quam liberis regenda Patrimonii jura, quod dixit a-
lius gravis Auctor, patriam permisisse; hinc patrocini-
um ORBIS vel TUTELAM suscipere sese magis,
quam

Variae illæ
FORTUNE
in scri-
ptiones in
nummis
Cæsarum.

Tacit. An-
nal. xii.

quam Imperium norit, ut nec irritum sit augurium optimi vatis,

Et penes AUGUSTOS Patria TUTELA manebit.

Cum VESPASIANO proinde opportunius, quam cum VITELLIO audiat TUTELA hominum; non vero solum ÆGYPTII REGIS TUTOR cum M. LE-
 PIDO; cum Tito proinde vere agat *Tutorem Imperii*, cum Trajano, diem suscepti Imperii cum esse, quo TUTELAM generis humani in se felicissime translatam intelligat; cum Tiberio vel Macrino sub initium Principatus, sed utroque candidius apud Patres profiteatur, delatum ad se Imperium, cuius TUTELAM receperit aut paratus sit suscipere. Alia enim jam erant Reipublicæ tempora, quam ea ad quæ respiciebat Tullius, dum alicubi exclamat; *quis unquam tantis opibus, tantis rebus gestis fuit, qui se populi Romani Victoris dominique omnium gentium TUTOREM dicere auderet!* Aderant, Marce Tulli, qui se utinam TUTORES semper, non DOMINOS cupidius nuncupassent; ubi semel in eorum procurationem, Deorum munere, an ira in res humanas iisdem concessam, Orbis simul cum Urbe transferat. Primam itaque & præcipuam illius curam, ad DEOS AUSPICES providenter referendam à grato Principe, à quibus ille non unius Populi aut Provinciæ, sed totius quasi generis humani constitutus est procurator. *Manet Vobis*, inquit olim eximius Præful ad laudatissimum Regem, *regnum administrandum, & DEO AUSPICE PROCURANDUM.* Non ergo RELIGIONEM sumendam obtentui ab AUGUSTO, aut à PIO Principe, quicumque tandem ornetur illis nominibus; minus autem habendam ludibrio à PONTIFICE MAXIMO; cuius sit PIETATI in PATRIOS ac SOSPITATORES DEOS, eorundem cultu

TUTELA
 AUGUSTI in
 Nummis
 Vitellii &
 Vespasiani.

Philipp.vi.

DIS AUSPICES
 in
 Nummo
 Severi.

Remig. in
 Ep. ad Clodoveum.

RELIGIO
 AUG. in
 Nummis
 M. Aurelii.

cultu & reverentia præire; scientia simul ac provisu rerum divinarum ac humanarum, venerandas partes

Tit. III. AUGUSTI sacrorum Præsidis implere. Hanc certam
th. 8.

demum esse, cujus alias mentio in Ecloga quadam
Græca LEONIS Augusti IMPERII ac SACERDOTII
CONCORDIAM, repetitam è memoria Heroïcorum
temporum, ut liquet ex principe Philosophorum,
nec bene unquam aut salubriter in duobus Dominis
coherentem. Neque res dissociabiles misceri, ut
qui in terris procurat nulli hominum dubias DEORUM
vices, præsit eorundem ministerio; aut ne cui
SALUS incumbit totius REIPUBLICÆ, quod in ea
præcipuum & maxime validum importune subduca-

ROMÆ ET IMPERII corpus, unius
ET IMPERIO in
Nummo
Gentis Ca-
ninie apud
Seguinum.

tur. Unum esse ROMÆ ET IMPERII corpus, unius
animo, quod ille aiebat, regendum: non rescinden-
dum proinde in duas partes misere lacerum, aut im-
provide disjunctum. Neque tamen honorem illius SACERDOTII
esse adeo firmamentum potentie, quam
FIDEI etiam suæ ac MODERATIONIS in eo fa-

stigio documentum. Alienum itaque à SACERDOTE,
nihil cum DOMITIANO Deorum honoribus
relinquere; templis aut effigie Immortalium per SACERDOTES
& FLAMINES coli mortalem velle; Ministrum se JOVIS
CAPITOLINI simul & Collegam jactare; DARE POPULO
SUFFUMENTUM, & se thure placari velle. Nec minus dedecere
Sacerdotem, pollutas sanguine suorum civium manus, sed
religiosè profiteri cum mitissimo Casare, PONTIFICATUM
MAXIMUM se vel ideo capeßere, ut puras illas servet ac
innocentes. Sacri etiam alterius honoris, TRIBUNITIÆ
nempe POTESTATIS, debere eundem haud injucunde
meminisse, cujus beneficio non solum reliqua Imperia præ-
mineat, sed haud minus

minus ac subiecta sibi oppida, ut INVIOLABILIS ET SACROSANCTUS Numinibus æquetur. *Æ*quum esse proinde, gratas illi POTESTATI vices rendere, intercedendo pravis dominationis cupidinibus, non vero importunis aut intempestivis rogationibus QUIETEM Urbis præpostere laceffendo. Decere potius Vindicem & Custodem plebis, cui *plenum Æ*QUI ponderis *pectus*, cum Balance seu ÆQUITATE quadam universæ vitæ & singularum actionum, assiduis in omni procuratione muneris ac negotii JUSTITIÆ officiis; tum *veluti FRUGI parentem & prudentem & divitem*, provisu com meatuum ac vigili ANNONÆ cura, effuso subinde pleno ac benigno copiarum cornu, ceu FRUGIBUS & ALIMENTIS Urbi ac ITALIÆ diffusis (ut verbis utar optimi Nummorum id genus interpretis), REMISSIONE nonnunquam graviorum onerum, VEHICULATIONIS puta aut RELIQUORUM, (Salutari incendio debitorum syngraphis potius quam corporibus consumptis), & tandem SUBLATA non FISCO modo JUDAICI, sed cujuscunque rei ac ordinis CALUMNIA, sic demum BEATÆ Urbis TRANQUILLITATI, & ÆTERNÆ civium CONCORDIÆ providere. Immo nec Pane solum gradili, sed interdum optatis CIRCENSIBUS, Equestri DECURSIONE, Græcorum QUINQUENNALIBUS, ac solito annorum decursu, SÆCULARIBUS Quiritium LUDIS, simul abundantIÆ ACHILARITATI TEMPORUM feliciter consulere. CONSULEM enim sese esse, idque non Fastis solum, aut promiscuis SENATUS CONSULTIS, sed *usualibus metallis* ad memoriam omnium temporum passim consignari. Neque enim sedem illam honoris à se ornari magis, quam sibi inde victurum decus accedere;

In Num-
mis aliquot
Urbium
Græcarum
ACTAOC
KAI IE-
POC.

QUIES
AUG. in
Nummo
Maximia-
ni.

Aurea
FRUGES
ITALIÆ
pleno dif-
fundit copia
cornu. Ho-
ratius.

dere; cum esse titulum AUGUSTI *quem se decorare fatentur*; cum habitum, quo Aulae Curia jungitur; qui socios Proceres necit cum PRINCIPLE, ut de comunione utriusque muneris loquitur elegantissimus vates. Hinc PIETATIS SENATUS cum sui ordinis Principe, immo cum suo PATRE felix & pulcherrimum certamen; hinc EQUESTRIS ORDINIS & POPULI ROMANI in fovendo & amando suo Consule CONSENSUS, alacritas, studium. Quod vero Consularem decet, norit etiam se CENSOREM PERPETUUM: Unum itaque in Senatu generis humani delectum præ cæteris AMPLIATOREM CIVIUM, corrigendis publicis moribus, æstimandis singulorum fortunis, probandis omnium ordinum ingeniis: de quo etiam vere usurpetur, *vitam Principis CENSURAM esse, eamque PERPETUAM*. Turpe enim sibi ac ignominiosum fore, si idem CENSOR sit & auctor corrupti moris,

Delicti fias idem reprehensor & auctor.

Si det veniam corvis, ut columbas vexet; si dum forte cum Planco vel Paullo vis sibi aut vita CENSORIS deest, *sit ejus CENSURA neque AUGUSTO honori, nec Reip. usui*. Neque tamen sub Calvo NERONE, alium exitum haberi posse gravissimi & sanctissimi muneris, (licet ille *maximus & sanctissimus* CENSOR audiat duorum Hispanorum præconio) dum solæ vigent artes grassandi ad honores, adulatio foeda & accusatio turpior; eosdem amittendi probitas & fama prospera; agendi censum cupiditas & rapina insatiabilis; de vita & moribus singulorum statuendi, publica libido ac væcordia Principis. Illud ergo de se & sua CENSURA, sed à Satyrico dictum putet,

FELICIA TEMPORA, *quæ te*

Moribus opponunt, habeat jam Roma pudorem.

Nec

Claudianus.

PATER
SENATUS
in Nummo
Commodi.

In Nummis
Domitiani.

In Nummo
Antonini
Pii.

De Domitiano
Quintil. &
Martial.

Nec enim sperandum ab eo, cui munitus semper ad-
 versus omnem pudorem vultus, ut POTESTATIS il-
 lius CENSORIÆ, quam unus jam exercet, si non ter-
 rore, saltem verecundia coërceatur. Frustra ergo illum
 aut illi similes casuros in gravissimam alterius Censoris
 reprehensionem; *Cujus est pudoris, quinimo inverecundia,* Arnob.
 cujus quod agere te videas, in eo alterum reprehendere? ma-
 ledicti & criminis loco dare ea, que in te possint recipere a
 vicissitudine retorqueri. Si vero ab officiis liberae quon-
 dam Reipublicæ convertat oculos ad suum illud singu-
 lare CÆSARIS vel AUGUSTI fastigium, intelliget
 continuo instrumenta illius secunda eadem esse, quæ ho-
 nestæ; exspectatione rerum bonarum erigere civium
 animos (in bona enim opinione sitam virtutem paren-
 tium, juxta Principem Politicorum) S P E M proinde Arist. Polit.
 lib. i. c. 3. populorum de se conceptam, apta certe nec fallaci opi-
 nione CRESCENTIS Virtutis augere; insignem lau-
 ro Apollinea CONCORDIAM AUGUSTORUM,
 MILITUM, EXERCITUUM, PROVINCIARUM,
 & sacram eorundem FIDEM, ut PUBLICA non mi-
 nus quam privata bona, tueri religiose; HONOREM
 ac VIRTUTEM individua utriusque communione
 etiam ambitiose colere; opes denique Imperii, non
 ad cupiditatem privatam, sed ad LARGITIONES LARGI-
 TIO in
 Nummo
 Constantii
 Regine
 Christianæ.
 in Cives & LIBERALITATES publicas, hoc est ad
 præclaram gratificandi facultatem conferre, idque de-
 xtris non parentibus. Nullam quippe majorem esse
 FELICITATEM AUGUSTI, ut etiam præclare di-
 ctum à Consule, quam fecisse FELICES; addam ego
 ex contemplatione hujus monetæ, reputare locuple-
 tatas ab uno homine Tribus, immo audire LOCU-
 PLETATOREM ORBIS TERRARUM; DATIS
 iisque repetitis CONGIARIIS inopiæ Plebis & MU-

Vid. Arist.
Polit. l. 1.
cap. 4.

NIFICENTIAE Principis eadem opera providere. Id enim esse Deorum muneribus uti sapienter, importunam pauperiem, semper publicae exitiosam concordiae, deportare in remotissimas insulas hominibus vacuas, non alere in amplissima & copiosissima Terrarum Urbe. Reputare tamen non unam illam urbem, sed totum Reipublicae corpus, ut ex Platone tradit etiam in Officiis Tullius suae procurationi commissum: PROFECTIONEM proinde in subjectas Provincias suscipere *cunctarum* PROVINCIARUM *parentem*; jacentes erigere: ductus in iis aquarum, derivatione fluminum, moles oppositas fluctibus; PORTUS, VIAS, TEMPLA, aliaque publica opera, tanquam praesentem ubique Divum, provide & sollicitè curare, illumque à sublevatis Provinciis, aut CIVITATIBUS ASIAE RESTITUTIS desumptum ASIAE, AFRICAE, ACHAEAE, MACEDONIAE aliarumque RESTITUTORIS titulum, Asiaticis, Africanis, Achaëcis, Macedonicis, ab iisdem vel CAPTIS vel DEVICTIS petitum, longe anteponere. Praeclarum certe, in hanc laudis cum TRAJANO, ADRIANO, PIO, MARCO communionem venire, sub quibus *cunctae florent Provinciae*; ad quorum PROVIDENTIAM nunquam frustra *Provincialium sollicitudinem confugisse*, si tacerent eorum Annales, loquerentur haec monumenta in longos annos; quae incendia, terrae motus, inundationes, aliaque incerta casuum, in GLORIAM SAECULI & in FELICEM REPARATIONEM eorundem locorum vertisse illos, publice adhuc contestantur;

Capitol. in
Pio. Am-
mian. Mar-
cel. lib. XIV.

*Ut sese pariter dissudit in omnia regni
Membra vigor, vivusque calor redit urbibus agris.*
Inde Principem eandem jacentes bellorum injuria aut
iniqui-

iniquitate factorum deductis COLONIIS refovere, & communione Romani juris, simul propagare civitates, & augere Romanum nomen,

Urbibus augere terras, junctisque juvencis

Mania subcinctus curvo describet aratro.

Sit certe hæc LAUS JULIA, ut felicibus auspiciis liceat CORINTHUM adire volentibus, vel ut infausta quondam Romano imperio CARTHAGO, jam nisi SALVIS AUGUSTIS FELIX & incolumis esse nec si posset etiam velit; hoc est SALVA Roma, quia

LAUS
JULIA
CORIN-
THUS in
Nummis
J. Cæsar.

SALVUS est ALEXANDER. Neque tamen adeo reddere pristino nitore æmulas quondam civitates, aut late diffusas imperii partes, quam REDUCEM se votis poscentibus, aut ipsam arcem imperii, & caput rerum URBEM RESTITUTAM. Æquum enim esse APOLLINEM, non ACTIUM jam vel PROPUGNATOREM, sed SALUTAREM ac PALATINUM, suam servare non solum sed ornare sedem,

Et PALATINAS videt equus arces.

In PARENTIS itaque vel CONDITORIS laudem ac Decus cum ROMULIS aut Camillis adoptari (neque alias vulgo ab iis disjuncta RESTITUTORUM nomina) dum multis casibus, nec uno etiam funere defunctam RESURGENTEM vel RENASCENTEM ROMAM, tanquam iterum recidiva Pergama, novo & latiori cultu exornat;

SURGE precor veneranda Parens, & certa secundis Claudianus
Fide Deis, humilemque metum depone senecta. ad Romam.

Quo vero PUBLICA simul & AUGUSTI SALUS insistat pluribus munimentis, audiat ille non PATRIÆ solum, sed LIBERORUM etiam PATER. Habeat itaque Filios PRINCIPES JUVENTUTIS, senum aliquando futuros; qui jam virili animo non minus ac

toga, sub eo magistro ponant imperii tyrocinia, ut quos BONO REIP. NATOS, non optet adeo quam reddat patre meliores. Hinc ut NOBILISSIMOS decet, modo in SACERDOTIA COOPTATI; modo CONSULES DESIGNATI; modo consortes TRIBUNITÆ POTESTATIS; Ceremoniis Deorum, salutis Reipublicæ, commodis Populi providere jam à teneris (velox enim fertur CÆSARIBUS ante pilos prudentia, & ante diem Virtus) ac invigilare adsuefcant. Sint hæc rudimenta AUGUSTÆ SPEI, in quam surgunt opportune ORIENTES illi Ascanii; in quam feliciter crescit illa PROPAGO IMPERII, ne alienis artibus & curis obsessum male & occupatum animum, ut degenerem ac imparem adferant aliquando ad ipsum AUGUSTI fastigium. Ita tamen ne unquam in illis principatus meditantentis, terminos ætatis & concessa filius cum DOMITIANO egrediantur; ne cum illo domini sui desertore, spreto Occidente ORIENS colatur, *exortus licet, uti æthereus sol;* sed ut cum MARCO in summis Patris obsequiis, PIETATEM filii in auctorem suæ dignitatis, cum PERPETUA ejusdem SECURITATE rependant. Parentem vero non solum sese vel Principem, sed IMPERATOREM etiam meminisse; Bellicam proinde gloriam Pacis artibus miscere, & *paci bonum ac timendum armis;* ut dicat adhuc aliquis, intuens hic ejus imagines non semel utraque lauru præfulgentes,

Et MARTIS vultus, & APOLLINIS esse putavi.

Hinc coram illum videas, modo Caduceum cum MERCURIO PACIFERO præferre, modo hastam cum VICTRICE MINERVA vibrare; tum DISCIPLINAM proprium decus Romani militis restaurare diligenter, tanquam conditorem ejus firmatoremque, ut
de

In Nummo
Plautillæ.

Tacit. Hi-
stor. IV.

de Trajano loquitur Plinius; ADLOCUTIONIBUS ardorem COHORTIUM, EXERCITUUM, signis & Vexillis eorum circumdatum ulterius accendere, Coronis Virtutem militum remunerari; VICTORIA duce EXPEDITIONES adgredi militares; ita tamen ut eadem TERRA MARIQUE PARTA, & JANO CLAUSO in PACE quadam ÆTERNA non vero in æternis bellis, ORBIS TERRARUM requiescat,

PAX missa per ORBEM

Ferrea belligeri compescat limina JANI.

Quo sic diffusa per omnes terrarum angulos PAX AUGUSTA doceat, unum esse hominem qui MARTEM non PROPUGNATOREM magis, quam PACIFERUM referat; cujus TUTELA, quod de Numa Livius, per omne regni tempus haud minor PACIS quam Bello; cujus vigiliis & curis PACATUS ORBIS suam QUIETEM, sua imputet otia; & cui proinde ex æquo amorem ac venerationem debeat;

ORBI QUIETEM, SÆCULO PACEM suo

Hæc summa virtus, petitur hæc cælum via.

Neque vero PACE inferius donum, tot REGNA, quod suo Heroi tribuit Curtius, aut reddita, aut dono data: non agros proinde, non Urbes amicis vel supplicibus ARMENIIS aut PARTHIS vulgo à Cæsari-bus concessa (neque hæc munera decebant rerum Dominos), sed cupidius REGNA illis ADSIGNATA, & Regnis frequenter REGES DATOS:

HIS TRIBUIT REGES, his obside fœdera sanxit.

Nunquam certe obversatur mihi fastigium Romani Principis sublimius; nunquam Majestas ejus solito adhuc venerabilior, ac vere in apice suo posita; quam ubi illum video semper æmulo, nunc supplici Arfaci-

dæ

112 DISSERTATIO SECUNDA
dæ regium capitis decus circumdare; ipsumque REGEM REGUM Româ non semel petitum ac DATUM,

*jus imperiumque Phraates
Cæsaris accepit genibus minor.*

In Nummis
Tiberii &
Commodi.

Novum utique genus insolitæ LIBERALITATIS ac MUNIFICENTIÆ! muneris loco, id quod nullum inter homines majus est aut nobilius donum, obvia manu largiri. O immensam propemodum exlammem, & cœlestis æmulam beneficentiæ laudem! ô raram summæ fortunæ MODERATIONEM AN MAGNIFICENTIAM! Tiaras ac Diademata haud aliter quam laureas aut querneas Coronas vel dare, vel restituere; pulcherrimum VICTORIÆ aut PARTHICÆ aut GERMANICÆ, aut DACICÆ præmium, per tot discrimina quæsitum, modo fociiis, modo etiam victo & gravi paullo ante hosti ultro concedere;

*quoties hic prælia sumpfit
Pro sociis? quoties DONO concessit amicis
REGIBUS, Ausonio quæsit as sanguine terras!*

Nostræ
Tranquilli-
tati preces
oblatae.
Cod. Theod.
l. 1. tit. 21.

Ubique vero domi ac foris, in Rescriptis ac Imaginibus, TRANQUILLITATEM animi & CONSTANTIAM omni perturbatione vacuam, firmo mentis & corporis habitu præ se ferre;

*TRANQUILLUM vultu, sed Majestate serena,
Mulcentem radios summittentemque modeste;*
metus certe, cupiditatis aut iracundiæ adfectibus immoto. Virtutem enim unicam vere semitam tranquillæ vitæ, non Satyrici magis fide, aut MARCI exemplo, quam ipso usu rerum & arcano dominantium sensu probari. In CLEMENTIÆ vero ac INDULGENTIÆ fama, qua si audimus gravem illum ac sanctum Impe-

Imperatorem, *nihil quidquam* IMPERATOREM Romanum melius commendat gentibus, securius adhuc præsidium, quam in muris CASTRORUM aut PRÆTORIANORUM FIDE reponere. Hinc enim nec aliunde erumpere faustas illas & repetitas sapius in absentem Patrum voces, ANTONINE CLEMENS DII *te servant*, ANTONINE CLEMENS DII *te servant*. Ultionem certe, solam exigui & infirmi animi voluptatem, probari non posse legitimis CÆSARIS hæredibus, quam non cœlestes aliæ belli ac pacis artes, sed agnoscente Cæsare vix illo inferiore, sola CLEMENTIA Deum fecit. Neque vel captandæ civium benevolentia, vel securitati retinendæ leve insuper momentum conferre, blanda quadam specie RESTITUTÆ LIBERTATIS, molestam Quiritium Nepotibus servitutis imaginem, ac intutum Principi tyrannidis odium opportune subducere. Sic posse quod ille aiebat, LIBERTATEM ac DOMINOS misceri, quod utrumque (sed quam pulchre!) confundunt non semel illorum imagines: neque enim sub OPTIMO PRINCIPE, res esse omnino disjunctas, libertatem ac Principatum. Finem vero TUTELÆ illius vel Procurationis, non esse commodum proprium, quod rejiciebat Plato, nec jura concedunt: non suam unius laudem aut voluptatem: sed nobiliorem longe & latius diffusum, GLORIAM nempe & GAUDIUM ROMANORUM; LÆTITIAM & REPARATIONEM TEMPORUM; UTILITATEM PUBLICAM; TELLUREM STABILEM aut STABILITAM; SALUTEM REIPUBLICÆ, PROVINCIARUM, immo GENERIS HUMANI; NOVUM SÆCULUM & FECUNDUM; immo ÆTERNAM non SÆCULI amplius, sed IMPERII FELICITATEM.

M. Aurelius apud Vulcarium in Avid. Cassio.

Ut enim tutela, sic procuratio Reip. ad eorum utilitatem qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissa est, gerenda est. Cicer. l. 1. de offic. etc. Platone.

TATEM. Non ergo *sapientes solum docere*, quod aiebat
 gravis Auctor, sed totam hanc memoriam aperte recla-
 mare, *finem iusti imperii UTILITATEM obedientium*
 & *SALUTEM aestimari*. Relinqui itaque Furiis suis
 exagitandum illud Cæsarum propudium, queri palam
 solitum de eonditione suorum temporum, quod nullis
 publicis calamitatibus insignirentur; qui sui non me-
 moriam, sed oblivionem imminere prosperitate rerum
 invecundi profitebantur. An meministi Heroas apud
 Græcum vatem navem Deæ munus ingresses, sollicite
 manibus remos intorquentes, quo velleris aurei opima
 scilicet spolia reportarent? Quam vero jucundius Prin-
 cipem videre, cui aurum à Deo infusum ex Platonis
 sententia, sedentem ad Clavum Reipublicæ; quo se-
 cundo cursu AUREI SÆCULI beata & FELICIA
 TEMPORA, pulcherrimum certe donum generi mor-
 talium daret;

Ammian.
 Marcellin.
 l. x. x.

Vid. Ari-
 stor. Polit.
 l. ii. c. 3.

hec quibus AUREA possunt

SÆCULA cantari, quibus & Deus ipse canatur.

Auream certe hanc esse AUGUSTI FORTUNAM,
 non quæ in privato Principis larario colitur, aut ve-
 lut faultum imperii omen transit ad successorem; sed
 quam ubique diffusam commendat PUBLICA Im-
 perii FELICITAS. Mercedem autem tot beneficio-
 rum, non Coronas solum aureas vel querneas, ob
 SERVATOS socios aut CIVES, non tantummodo
 ramum vel Lauri, vel Palmæ, vel Olivæ, ut DOMI-
 TORI GENTIUM BARBARARUM, aut FUN-
 DATORI PACIS & QUIETIS; non TRIUMPHI
 duntaxat honorem, aut Statuas Equestres, Arcus,
 Tropæa, Columnas, Clypeos, præclara licet illa vel
 insignia GLORIÆ, vel MEMORIÆ præsidia fre-
 quentia in iisdem Nummis; sed potiora adhuc longe,
 Accla-

Acclamations Populorum frequentes, FELICEM illius immo FELICISSIMUM ADVENTUM, quem venti quippe fugiunt & cœli nubila, ore adhuc magis & mente, quam sacrorum apparatu celebrantes; gratiorem omnibus laureis OPTIMI PRINCIPIS, aut PATRIS PATRIÆ appellationem: VOTA pro AUGUSTI SALUTE & incolumitate alacriter SUSCEPTA PRIMIS DECENNALIBUS, & SECUNDIS MULTIPLICATA cupidius; à cujus nempe SALUTE velut filo pendere statum Orbis Terrarum intelligunt, nec fictis proinde vocibus exclamant; AUGUSTE *Di te nobis servent, vestra SALUS nostra SALUS vere dicimus, jure dicimus.* Ejusdem vero defuncti communi summis & imis lege, pleni quidem annis sed quasi adolescentis desideratum cum P I O apud præsentis nomen; MEMORIAM vero apud posteriores FELICEM; ÆTERNITATEM in omnium semper animis ac ore victuri, & decretis à volentibus non ab invitis Patribus, immo miro omnium ordinum ac ætatum consensu (ut de P I O & M A R C O referunt auctores) supremis D I V O R U M honoribus, consecratam pristinae virtutis famam.

*O quæ cura Patrum! quæve Quiritum
Plenis honorum muneribus tuas
AUGUSTE virtutes in ævum
Per titulos memoresque Fastos!*

Neque illum enim modo proximum tempus, lucentque præsentium temporum (quod de Oratore suo Fabius, de PRINCIPLE verius loquuntur & prædicant hæc monumenta), sed omnem posteritatis memoriam spatium vitæ honestæ & curriculum laudis existimare;

*Et cum tempora temporibus præsentia confert
Præteritis,*

P 2

addam

Lib. vii.
C. Theod.
t. 20.

Cum jucunditate à Senatu Divus est appellatus cunctis certatim adnitenibus. Capitol. in Antonino Pio.

addam & cum futuris lubentius. Hoc esse quippe apparatus solenne sui funeris, huic æri totiens commendatam & eodem ære quæsitam, *ÆTERNAM* Civium ac sociorum *MEMORIAM*: neque adeo laudationes pro more susceptas ab hæredibus aut propinquis, quam in mortuum, *TITUM* puta aut illi similes, grates & laudes ultro congestas ab amplissimo ordine, *quantas ne vivo quidem unquam, aut presenti*. Eas proinde inferias dissimillimo illius fratri, aut geminis eidem *CAIIS, COMMODIS*, aliisque relinquendas, quæ in *abolenda omni MEMORIA*, titulis & imaginibus delendis, ut iusta Manibus eorum debita, magno Patrum consensu decernuntur. Hanc enim Tyrannorum certissimam esse infamiam, ut ubique famæ illorum monumenta diruantur; *ut Heracliani vocabulum nec privatim nec publice ulla MEMORIA teneat*; sed illacrymabiles iidem ignotique longa nocte urgeantur. Inclytæ vero & jucundæ recordationis Principes, gravissimæ illius *TUTELÆ* oneribus feliciter soluti, & *AUGUSTA* illa statione cum immortalis laude peracta, cœlestem animam, quod ille dixit de laudatissimo *CÆSARE*, cœlo tandem reddant. Ibi vere jam *AUGUSTI*, neque antea certe *BEATISSIMI*, liberi invidia, procul à contentionibus & vicibus rerum humanarum, famam in tuto collocatam intelligant; ibi consequantur eam, quæ post fata præstari verius solet ac lubentius, venerationem; & qua pridem

Ecce Palatino crevit reverentia monti.

Hic demum reperiant suavem illam *REQUIEM OPTIMORUM MERITORUM*; hic *SIDERIBUS RECEPTI*, cum illo decessore suo *JULIO*, primo auctore sublimis illius, ante inter homines, mox inter cœlites fastigii; vertantur in totidem sidera, (quippe
sunt

Sueton. in
Domitia-
no.

Lib. xv.
C. Theod.
tit. 9.

sunt stella Procerum similes) quæ auratis bis sex radiis lucida, in clarissima cœli parte fulgeant;

Huc fortes anima, dignatæque nomina cœlo,

Corporibus resoluta suis, terræque remissa,

Huc migrant ex orbe.

Ibi denique ex opinione eorundem temporum, non otiosi cum DIS GENITALIBUS ævum degant, sed ut Propitii VOTIS mortalium adsuescant vocari; ut VLTORES jurandas ARAS per eorum numina statui sibi videant; ut vigiles ex illo vertice orbem prospiciant communem, cœlestique PROVIDENTIA, quod humana vel precaria antea faciebant, rebus humanis fata decernant. Hæc omnia vero Princeps non hauriat solum in umbra vel porticu, nondum ipse protractus in lucem ac verum discrimen; non à Doctoribus intempestivæ nonnunquam cum Musonio, inanis ut plurimum SAPIENTIÆ, certe nullo usu rerum aut parte idonea publici muneris, fidem consultorum & moderantium auctoritatem consequutis. Hæc à Patribus audiatur, è quibus AUGUSTI nascuntur; intelligat ab universo illo Ordine, cujus Consiliis ÆTERNÆ URBIS incolumitas firmatur; æri videatur incisa, perpetuis SENATUSCONSULTIS, ne unquam cogitet de abolendis sanctis illis & immotis Principatus sui legibus; sciat denique SALUTAREM MONETAM infervire promiscuis singulorum usibus, ut ab omnibus officii sui partes repositi ex æquo & expectari intelligat:

O nunc ARGENTUM, & Marmor vetus,

ÆRAQUE & artes Suspice!

Quis enim castius adeo lumine, ipsam non tam Principum, quam Principatus imaginem haud agnoscit in his Nummis? quis non videt hic Ænea felicior, cœla-

ta in omni metallo vere fortia Patrum, vel Nepotum
verius facta? ac proinde *neque animum pictura pascit
inani.*

Dubius equidem pendeo, suavissime OCTAVI, an
alibi Poëtarum fabulæ, vel Sapientum præcepta, vel
Ægyptiorum hieroglyphica, obscura illa aut vere ina-
nia simulacra, luculentius adumbrarint OPTIMI
PRINCIPIS & FELICIS REIPUBLICÆ effi-
giem & exemplar. Illud vero scio plurimum eisdem
vel Poëtis vel Sapientibus lucis & splendoris accessu-
rum, si liberet hic in varia singularum Virtutum Sym-
bola accuratius inquirere. Jucunda quidem nec inuti-
lis pluribus artibus ac disciplinis contemplatio, sed
quam in antiquariorum libris vel thesauris obviam, li-
cet hujus elegantiaë cupidus inde continuo petere. Mo-
nuisse id obiter liceat, SPEM in Nummis, non her-
bam trifolii, ut existimabat Ant. Augustinus, sed re-
vera lilium, ut monuerunt alii, opportuniori Symbolo
præferre, quod ex monumentis plasticis Romæ nuper
cum eodem illo SPEI habitu effossis, certo mihi de-
mum licuit. Unde lucem quoque mutuatur Artemido-
rus, camque vicissim commodat his Nummis, qui Co-
ronas ex liliis plexas, ut certum rem in spes differendi
ac prolatandi augurium notat. FIDEM etiam & CON-
CORDIAM, duplicis Dextræ illiusque implicatæ sym-
bolo, non immerito in iisdem Nummis signari: hoc
est, *datas FIDEI manus*, ut in Thyeste loquitur Seneca,
& ante illum Ovidius,

*Jura, FIDES ubi nunc commissæque DEXTERA
DEXTRÆ,*

Tacit. An- aut sicut alibi innuit Annalium scriptor, *Mos est Regi-
nal. xi. bus, quoties in societatem coëant, IMPLICARE DE-
XTRAS.* Neque enim summum illud apud Romanos
solum,

Onciro-
crit. lib. 1.
c. 79.

solum, sed apud Barbaros quoque pignus Fidei & Securitatis: ut rem alias obviam egregie illustrat hic Josephi locus, agens de colloquio Artabani Parthorum Regis, & Romani Præsidis; *Et DEXTRAM dedit, tanquam maximum confidentiæ argumentum apud omnes illos Barbaros; neque enim FIDEM falleret quisquam ex iis, data semel DEXTRA, neque FIDEM habere dubitabit, tale securitatis Pignus ab iis nactus, à quibus injuriam sibi metucere poterat.* Ut non mirum renovari DEXTRAS pro Fidei aut Fœderis redintegratione usurpasset Regem Regum apud Germanicum; aut jam olim à Numa FIDEI solemne institutum, cui Flamines manu ad digitos usque involuta rem divinam facerent: hinc denique sicut alias corporis partes singulis Numinibus, ita DEXTRAM FIDEI à Physicis consecrari, ut notat Servius. Sed hæc trita: illud non ita forte, hinc etiam morem illum vetustissimum jam olim promanasse, ut ad absentes Legiones & Exercitus, tanquam præsens hospitii & concordiae tessera, DEXTRÆ mitterentur. Tacitus; *Miserat Civitas Lingonum VETERE INSTITUTO dona legionibus, DEXTRAS hospitii insigne: alibi vero, Centurionemque Sisennam DEXTRAS CONCORDIÆ insignia, Syriaci EXERCITUS nomine ad pratorianos ferentem variis artibus adgressus est.* Quæ certe illustrant plures illi Nummi, in quibus duæ Dextræ junctæ, cum inscriptione CONCORDIA aut FIDES EXERCITUUM; aut similes Dextræ impositæ perticis signorum militarium; aut Manus aliàs addita imagini Augusti ab aliqua Colonia, cum in Fidei procul dubio symbolum, tum in hospitii id genus memoriam.

Ut

In Vir. A-
gricol.

Ut neque mirum cuiquam videatur, eodem Symbo-
lo implicatae utriusque Dextrae, AMOREM, PIETA-
TEM aut CARITATEM MUTUAM duorum AU-
GUSTORUM, signari in nummis Pupieni & Balbi-
ni; hoc est, ut de focero suo & illius conjuge loquitur
idem Tacitus, *vixeruntque mira CONCORDIA per
MUTUAM CARITATEM*. Illud forte magis inso-
litum, PATIENTIAM, Christi potius quam Stagi-
rita sectatorum lauream, & vulgo privatae magis quam
regiae fortis decus, commendari in gentili & supremi
in terris fastigii Principe. Id vero arguit nummus Ha-
driani, à Cl. Seguino nuper admodum vulgatus, in quo
sedens occurrit cum patera & hasta mulier, inscriptae
autem litterae PATIENTIA AUGUSTI COS. III.
Quo jure vero, aut qua fronte, eam sibi laudem vindi-
carit

carit Hadrianus, non quærimus hoc loco; & nota viri indoles parum sedata, nec dolorum in extremis, nec injuriarum umquam tolerans nimium videtur refellere. Ut hoc etiam addam, MUNIFICENTIAM apud Romanos, ævo Cæsarum maxime, eam Principum laudem proprie denotasse, quam in Muneribus, seu spectaculis edendis, & solenni ludorum apparatu publice ostentabant, & quam in Officiis Tullius *munerum largitionem* vocat, *Indulgentiam* autem præter alios in Antonino Pio Capitolinus. Quæ res, vel ex Nummis Antonini Pii & Severi obvia, in quibus Elephantis Symbolo eadem exprimitur; & clarius ex præclaro & rarissimo nummo Gordiani Pii, inspecto mihi inter alios nummos Gazæ Medicæ, in quo amphitheatrum & homo Elephanti insidens, & pugnans cum Tauro occurrunt, cum inscriptione MUNIFICENTIA GORDIANI. Hinc ut Elephantis hoc loco, sic eo sensu Leopardorum Munificentia apud Symmachum, qui inde non parum illustratur; *sacras mihi litteras Julius* Lib. VII. *agens in rebus exhibuit LEOPARDORUM MUNIFICENTIAM continentis*; alibi vero cupit MUNIFICENTIAM *Libycarum largitione mutari*. Cujus tamen *epist. 46.* vocis genuina illa, nec alias arcana significatio non observata, eruditus aliquot in explicacione veterum auctorum non semel imposuit.

DIS-